

Araştırma Makalesi

Türkiye'deki Yabancıların Çalışma Hayatına ve Sosyal Güvenlik Sistemine Etkileri

Leyla YILMAZ

Serbest Araştırmacı

lylmtlzd@gmail.com, ORCID: 0009-0009-9719-7025

Suat UĞUR

Sorumlu Yazar, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İİBF

suatugur@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8009-6361

Öz

Türkiye Cumhuriyeti'nin demografik yapısı; şehirleşme, teknolojik değişimler, ekonomik koşullar, iç ve dış göçler vb. unsurlardan etkilenmektedir. Nüfusun doğal değişimi olan doğum ve ölüm istatistiklerine de etki eden göçler sosyal devlet politikaları üzerinde de değişiklikler yapmaktadır. Devletin yabancılar için üstlendiği sorumluluklar sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Literatür taraması ve veri incelemeleri yapılan bu çalışmada başta Suriyeli yabancılar olmak üzere yabancıların Türk çalışma hayatına ve sosyal güvenlik politikalarına etkisi incelenmektedir. Bu kapsamda ülkeye giriş yapan yabancıların teknolojik imkânlardan da yararlanarak kayıt altına alınması ve kayıt dışı istihdamlarının engellenmesi önerilmekte ve yabancılarla ilgili karşılaşılabilecek sorunlar için çözüm önerileri sunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yabancılar, sosyal güvenlik, demografi, çalışma hayatı
JEL Sınıflandırma Kodları: R23, J61

Effects of Foreigners in Türkiye on Working Life and Social Security System¹

Abstract

Demographic structure of the Republic of Türkiye is affected by factors such as urbanization, technological changes, economic conditions, internal and external migration, etc. Migration, which affect the birth and death statistics that demonstrate the natural changes in the population, also make changes in social state policies. The responsibilities undertaken by the state for foreigners affect the sustainability of the social security system in a negative way. In this study, which includes literature review and data analysis, the impact of foreigners, especially Syrian foreigners, on Turkish working life and social security policies is examined. In this context, it is recommended to register foreigners entering the country and prevent their unregistered employment by taking advantage of technological opportunities, and solutions are offered for the problems that may be encountered regarding foreigners.

Keywords: Foreigners, social security, demography, working life
JEL Classification Codes: R23, J61

¹ Extended abstract is presented at the end of the article

Geliş Tarihi (Received): 12.07.2024 – Kabul Edilme Tarihi (Accepted): 13.11.2024

Atıfta bulunmak için / Cite this paper:

Yılmaz, L. ve Uğur, S. (2024). Türkiye'deki yabancıların çalışma hayatına ve sosyal güvenlik sistemine etkileri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(4), 1065-1099. doi: 10.18074/ckuiibfd.1515108

1. Giriş

“Göç” insanlık tarihinde önemli yer tutan dinamik bir olgudur. Göç hareketleri; insanların hayatlarını idame ettirebilmek, artan nüfusu besleyebilmek, barınma ve güvenlik gibi ihtiyaçlarını karşılamak, daha iyi şartlarda yaşayabilmek amacıyla farklı coğrafyalara göç etmeleriyle başlamıştır (Çelik, 2022, s.319). Endüstri Devrimi ile birlikte 17. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı arasında gerçekleşen göçler daha çok iktisadi sebeplerle meydana gelmiştir (Sarp, 2022, s.271). Günümüzde küreselleşmenin de etkisi ile bu görünüm değişmiş, yerini savaşlar, iç çatışmalar, yoksulluk, afetler, iklim değişikliği vb. sebeplere dayanan “zorunlu” göçlere bırakmış durumdadır (Akar Vural, 2022, s.366).

21. yüzyılda dünya coğrafyasının pek çok yerinde meydana gelen bölgesel savaşlar, iç çatışmalar, insanların doğdukları topraklardan, alıştıkları yaşam biçimlerinden ayrılarak göç etmelerine sebep olmuştur. Toplamları kendi kültürlerinden kopmaya zorlayan zorunlu göç olgusu yıkıcı karakteri gereği her toplumun yaşayabileceği en trajik olaylar arasında bulunmaktadır. Örneğin; dünya yakın tarihinde tanık olunan, 2010 yılında Tunus’ta “Demokrasi” arayışı ile başlayan halk ayaklanmaları hızla Arap coğrafyasına yayılmış, literatüre “Arap Baharı” olarak geçmiştir. Tunus’ta başlayan çatışmaları, Suriye, Cezayir, Ürdün, Mısır gibi komşu ülkelerde başlayan çatışmalar izlemiş ve milyonlarca insan buldukları bölgelerden göç etmek zorunda kalmıştır. Libya’da 2011 yılında, yaşanan iç çatışmalar sonrası, yalnızca bu ülkeden 1.128.985 kişi Tunus, Cezayir, Nijerya, Çad ve Mısır’a göç etmiştir (TÜİÇ Akademi, 2022, “Arap Baharının Göç Üzerindeki Etkisi” Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2024).

Birleşmiş Milletler (BM) Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından her yıl düzenli olarak yayınlanan, “Küresel Eğilimler Raporu” bu olguyu desteklemektedir. Söz konusu rapora göre; 2023 ve 2024 yılları itibari ile dünya çapında zorla yerinde edilmeler tarihi seviyelere ulaşmış durumdadır. 2024 yılı Mayıs ayı verilerine göre küresel çapta zorla yerinden edilen kişilerin sayısı on iki yıl art arda artış göstererek 120 milyona yaklaşmıştır. Raporla sayıların artmasına neden olan temel faktörün Sudan’daki yıkıcı çatışma olduğu belirtilmiştir. 2023 yılı sonu itibarıyla Sudan’da 10,8 milyon insan göç etmiştir. Filistin ve İsrail arasında yaklaşık bir yıldır devam eden çatışmalar sonucu Gazze şeridinde yaşayan 1,7 milyon insan birden fazla kez yerinden edilmiştir. Myanmar (Burma) ile Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nde yaşanan bölgesel çatışmalar sonucu milyonlarca insan ülke içinde yer değiştirmiştir. Günümüzde en büyük yerinden edilme 13,8 milyon kişi ile on üç yıldır iç savaşın sürdüğü Suriye’de yaşanmıştır (BM 2024-c): “UNHCR, zorla yerinden edilmelerdeki artış karşısında kayıtsız ve eylemsiz kalma konusunda uyarıda bulunuyor 13 Jun 2024”, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024). 2022 yılında Rusya’nın Ukrayna’yı işgali sonucu, UNHCR tarafından yayınlanan verilere göre 2022 yılı Ekim ayı sonu itibariyle 7.751.169

Ukrayna vatandaşının büyük bölümü Avrupa ülkelerine göç etmiştir (Gülerce ve Bayram, 2022, s.85).

2011 yılından beri Türkiye Cumhuriyeti* topraklarına “sığınmacı” olarak kabul edilmiş olan Suriye* vatandaşlarının* varlığı ve gelecekleri, bugün yalnızca komşu ülke Türkiye Cumhuriyeti’ni ilgilendiren bir konu olmayıp, Avrupa ve Dünya genelinde bir “sorun” olarak kabul görmeye başlamıştır. 2011 yılında Suriye Arap Cumhuriyetinde, Ortadoğu’da yaşanan “Arap Baharı”nın bir uzantısı olarak meydana gelen olaylar sonucu, UNHCR tarafından 2021 yılında yayınlanan Küresel Eğilimler (Global Trends) verilerine göre; 2011 yılında nüfusu 22,5 milyon kişi olan Suriye’de, toplamda 13,5 milyon kişi yerinden edilmiştir. Suriyelilerin 6,8 milyonu ülke dışında, 6,7 milyonu ise Suriye içinde göç etmek zorunda kalmıştır. 2021 yılı itibari ile zorla yerinden edilen Suriye vatandaşlarının %80’inden fazlası Türkiye (3.643.870 bin kişi – UNHCR - Ağustos 2019) (Erdoğan, 2019, s.2), Lübnan ve Ürdün başta olmak üzere bölgedeki komşu ülkelere sığınmıştır. Suriye vatandaşlarının yalnızca %15’i AB ülkelerine sığınabilmiştir. Avrupa’da en çok Suriyeli sığınmacıyı Almanya ve İsviçre topraklarına kabul etmiştir. UNHCR Yüksek Komiseri Filippo Grandi Suriye kaynaklı yaşanan bu göç hareketinin günümüzde meydana gelen en büyük insani kriz ve mülteci hareketi olarak ifade etmiştir. (Erdoğan, 2022, s. 22; Çataklı ve Taşdoğan, 2024, s.235-236).

Etnik ve inanç eksenli sebeplerle Türkiye’ye çeşitli statüler altında gelen yabancı ülke vatandaşlarıyla değişim gösteren Türkiye’nin demografik yapısı en çok sosyal politikaları etkilemektedir. Bu kapsamda değişen demografik yapı sosyal güvenlik politikaları üzerinde ciddi sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Sistemin sürdürülebilirliği açısından yabancılarla sosyal güvenlik sisteminin gelir gider aktüeryasına yönelik sorunların tespitine ve rasyonel çözüm önerilerine ihtiyaç bulunmaktadır.

2. Türkiye’de Yabancılar

Türkiye’deki yabancılarla ilgili olarak çeşitli etnik unsurlardan söz edebilmek mümkün olsa da çalışmamızın ana konusunu oluşturan, nicelik ve nitelik açısından çalışma hayatını ve sosyal güvenliği daha çok ilgilendiren Suriye uyruklu sığınmacılar üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Değişik nedenlerle Türkiye’de bulunan, vatandaşlık alan, kaçak yaşayan, geçici gelen vb.

* Çalışmanın devamında Türkiye Cumhuriyeti “Türkiye”, Suriye Arap Cumhuriyeti “Suriye” ve Suriye Vatandaşları “Suriyeli sığınmacı” olarak ifade edilmektedir.

izahatla açıklanan yabancılar demografik yapı üzerinde de önemli ölçüde etkide bulunmakta ve sosyal güvenliğin sürdürülebilirliği konusunda politikalara zorluk çıkarmaktadır (Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği (2022), “Göç Politikaları: Türkiye’deki Mülteciler ve 2023 Seçimleri”, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2022; Aksakal, 2022, s.673).

Türkiye, tarihten gelen güçlü karakteri, coğrafi olarak taşıdığı özellikleri, Avrupa ve Asya kıtalarını birbirine bağlayan bir köprü vazifesi görmesi sebebi ile tarih boyunca ve günümüzde küresel güç odakları arasında denge unsuru olabilecek jeopolitik güce ve üç yanının denizlerle çevrili olması, stratejik öneme sahip boğaz geçişlerine sahip olması nedeniyle jeostratejik olarak kıtalararası özel konuma sahip bir ülkedir. Türkiye Cumhuriyeti küreselleşen dünyanın süper güçleri olarak anılan ABD, Çin, Rusya ve AB ülkelerinin karşılaşma bölgesinde yer almakta ve bu özelliği sebebiyle dünya savaş ve barışında “kilit ülke” konumundadır. (Doğan, 2022, ss.322-323).

Türkiye’nin günümüzde, gerek kendi bünyesinde barındırdığı sosyal, ekonomik vb. cazibe alanlarının varlığı, Avrupa ülkelerine geçişte kara ve deniz yolu bağlantısını sağlaması sebebi ile geri kalmış ülkelerden gelen göç hareketlerinden gerek hedef, gerek transit ülke olarak etkilenmektedir. Bu sebeple yasal yollarla yapılan göç hareketlerinin yanı sıra pek çok düzensiz göçmene de ev sahipliği yapmaktadır (Işığışık ve Kariman, 2022, s.466).

Türkiye İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından yayınlanan verilere baktığımızda; 2022 yılında Türkiye’ye gelen yabancı uyruklular içinde ilk sırada Rusya Federasyonu vatandaşlarının (%25), ikinci sırada Ukrayna vatandaşlarının (%8,1), üçüncü sırada İran (%6,5) vatandaşlarının geldiği görülmektedir. Bu ülkeleri dördüncü sırada Afganistan (%5,4), beşinci sırada ise Irak (%4,8) vatandaşları izlemektedir. (TÜİK, 2024-b).

2023 yılında gelen yabancı uyruklulara bakıldığında ise ilk sırayı yine %13,2 ile Rusya Federasyonu vatandaşlarının aldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla Azerbaycan (%8,2), Türkmenistan (%7,3), İran (%6,7) ve Afganistan (%5,9) vatandaşları izlemiştir (TÜİK, 2024-a).

GİB 22.08.2024 tarihli resmi verilerine göre Türkiye’de yakalanan kaçak göçmenlerin uyruklarına bakıldığında ilk on sırada sırasıyla; Afganistan, Suriye, Türkmenistan, Filistin, Özbekistan, Irak, Fas, İran, Mısır ve Sudan uyruklarının olduğu görülmektedir. 2014 ve 2024 yılları arasında yakalanan düzensiz göçmen sayıları da dikkat çekicidir. 2024 yılı Ağustos ayında açıklanan resmi verilerine göre ilk sırayı 769 bin 378 kişi ile Afganistan uyruklular alırken ikinci sırayı 480 bin 280 kişi ile Suriye uyruklular almaktadır (İstanbul Planlama Ajansı, 2024. “Göç İstatistikleri - Düzensiz Göç”, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024).

GİB 22.08.2024 tarihli resmi verilerine göre 2024 yılında yakalanan (mükerrerden arındırılmış) kaçak göçmen sayısı ise 123.575 kişidir. 40.172 kişinin Afganistan uyruklu olduğu görülürken,31.492 kişinin ise Suriye uyruklu oluşu dikkat çekicidir (GİB (2024-b) “düzensiz göç istatistikler”- Erişim Tarihi: 1 Eylül 2024).

2.1. Türkiye’ye Sığınan Suriye Uyrukluların Statüleri

Suriye vatandaşlarının 2011 yılında 252 kişi ile başlayan Türkiye yolculukları her geçen yıl katlanarak artan bir nüfusla, 2015 yılında 2.503.549 kişiye, 2020 yılında ise 3.641.370 kişiye yükselmiştir, 2021 yılına gelindiğinde 3.737.369 kişi ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır (Erdoğan, 2022, s.22). GİB verilerine göre 2022 yılı ile birlikte Suriyeli sığınmacı sayısında bir düşüş yaşanmaya başlamıştır. 2022 yılında 201.471 kişi azalarak 3.535.898 kişiye, 2023 yılında ise 321.118 kişi daha azalarak 3.214.780 kişiye düşmüştür. 13 Haziran 2024 tarihli Göç İdaresi Başkanlığı resmi verilerine düşüş devam etmiş, Haziran 2024’de Suriyeli sığınmacı sayısı 3.115.536 kişiye,22 Ağustos 2024 tarihinde yayınlanan Temmuz ayı verilerine göre 3.097.660 kişiye düşmüştür. 29 Ağustos 2024 tarihinde son güncellenen resmi veriye göre 3.096.157 Suriyeli sığınmacı 2011 yılı Nisan ayından itibaren Türkiye Cumhuriyeti topraklarında “Geçici Koruma Altında Sığınmacı” statüsü ile yaşamlarını sürdürmektedirler ((GİB-2024-a): “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Geçici Koruma”. Erişim Tarihi: 26 Ağustos 2024)).

Mülteci ve sığınmacıların insani haklarını garanti altına almak adına bugüne kadar pekçok uluslararası sözleşme yürürlüğe konulmuş, bunlardan bazıları evrensel kural olarak kabul görmüştür. Türkiye insan haklarına dair uluslararası alanda en temel belge kabul edilen İnsan Hakları Bildirgesini (1948) yılında BM- Birleşmiş Milletlere üye diğer ülkelerle birlikte imzalamıştır (İstanbul Barosu (2018). “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 70. Yılı. Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024).

Bu anlaşmayı zorla yerinden edilmeler vb. sonucu mülteci durumuna düşmüş insanlar için ortak çözüm arayışını düzenleyen en önemli uluslararası belge olma özelliğini taşıyan 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme izlemiştir. Bilinen adıyla 1951 Cenevre Sözleşmesi’nde 1-B(1) maddesinde geçen “1951’den önce Avrupa’da meydana gelen olaylar” ifadesi, sözleşmenin uygulanmaya başladığı ilk yıllarda yalnızca Avrupa’da 1951 yılından önce meydana gelmiş olaylar neticesinde ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan kişileri mülteci olarak kabul etmekteydi. Sözleşme imzacı olacak devletlere; 1-B(1) maddesinin (a) şıkkındaki “1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelen olaylar” ifadesindeki “zaman”, (b) şıkkındaki “1 Ocak 1951’tarihinden önce Avrupa’da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar” ifadesindeki “yer” kısıtlaması konusunda seçim hakkı tanımıştır. Türkiye Cenevre Sözleşmesini ve ek protokolleri Madagaskar, Kongo ve Monaco ile birlikte coğrafi kısıtlama şartını koruyarak kabul etmiştir. 1967 Protokolünde bu sınırlama kaldırılmış olmasına rağmen, Türkiye bu protokolda de aynı tavrını korumuş ve günümüze

kadar şartlı şekilde uygulamayı sürdürmüştür (Kaya ve E.Yılmaz, 2014, s.20-21). Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin uluslararası hangi statü altında kabul edilecekleri "1994 İltica Yönetmeliği" ile karşılanamamıştır (GİB (2024-c) "İltica ve Göç Mevzuatı (2005)" Erişim Tarihi: Haziran 2024). Suriye tarafından gelen nüfus hareketliliğinin artması üzerine, Suriye uyruklu sığınmacılara yönelik ilk hukuki uygulama olan, Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Vatandaşlarının ve Suriye'de İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge 30 Mart 2012 tarihinde Türkiye İçişleri Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulmuştur (Ciğerci ve Eğmir, 2022. s.259) Türkiye gelen Suriyelileri "sığınmacı" statüsünde kabul etmiştir. Bu kişiler 2014 yılında, uluslararası sözleşmelerin bir gereği ve ulusal mevzuattan doğan gereklilik üzerine Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na (6458 sayılı,4/4/2013 tarihli) dayanarak çıkartılan Geçici Koruma Yönetmeliği (6203 sayılı) 22 Ekim 2014 tarihinde Resmi Gazete'de (RG:29153) yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Suriye uyruklu sığınmacılar bu yönetmelikle "Geçici Koruma Altında Sığınmacı" statüsü ile geçici koruma altına alınmışlardır. (Erdoğan, 2021, s.29-30).

Toplum içerisinde genel bir kabulle "sığınmacı" olarak anılmalarına rağmen Türkiye'nde dört tip statüye sahip Suriye vatandaşı bulunmaktadır. GİB tarafından "Biometrik" kayıt altına alınarak "Geçici Koruma" statüsü verilenler birinci grupta yer almaktadır. İkinci grup 2011 yılından önce Türkiye'ye gelmiş olan ve "İkamet izni" ile burada yaşayan yaklaşık yüzbin Suriyelinin oluşturduğu gruptur. Üçüncü grup 2011 yılından sonra gelmiş olup, henüz kayıt altına alınmamış yaklaşık 50 bin kişiden oluşan gruptur. Dördüncü grup ise 15 Nisan 2023 tarihi itibarıyla vatandaşlık verilmiş olan 230.998 Suriyeli vatandaştan oluşturmaktadır (Erdoğan, 2019, s.4).

22 Ekim 2014 tarihinde Suriye'den kitlesel halde kabul edilen sığınmacıların geçici koruma altına alınmasına olanak sağlayan ve "geri göndermeme" ilkesini de düzenleyen Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriye'nin yanı sıra diğer herhangi bir ülkeden gelen bu durumdaki kişilerin hukuki statüleri ile birlikte hak ve sorumlulukları da düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 17. maddesi ile geçici koruma kapsamına coğrafi kısıtlama getirilmediği gibi, acil geçici koruma altına alınmak amacı ile ülkenin deniz ve kara sınırlarına gelen kişilerin bu yönetmelik kapsamında geçici koruma altına alınacağını hükme bağlanmıştır. Bunun yanı sıra AB Yönergelerinde 1 yıl kalma,1 yıl uzatma olarak yer alan süre, Geçici Koruma Yönetmeliğinde yer almamıştır (Kaya, E.Yılmaz, 2014, s.48).

Geçici Koruma Yönetmeliğinin kapsamı 7 Nisan 2016 tarihinde genişletilerek, Türkiye'den Ege Adalarına (20 Mart 2016 tarihi sonrası) düzensiz yollarla geçen Suriyeliler de "Geçici Koruma" statüsüne dahil edilmişlerdir (Mülteci Hakları Merkezi, 2017, s.2, Erişim Tarihi:20 Mayıs 2024).

Türkiye, Suriyeli sığınmacıları uluslararası hukuktan doğan sorumlulukları bağlamında geçici koruma altına almaktadır. Bu şekilde sığınmacıların (Suriye uyruklular dışında kalan gruplar da bu haklardan faydalandırılmaktadır) temel hizmetlere erişimlerini sağlamak ve onlara geldikleri ülkeye geri gönderilmeme garantisi vererek ev sahipliği yapmaktadır (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s.74). Geçici Koruma Yönetmeliği'nin kapsamına giren yabancılara üzerinde "99" ile başlayan kimlik numarası bulunan "Geçici Koruma Kimlik Belgesi" düzenlenmekte olup, kişiler bu belge ile ülke içerisinde sosyal ve hukuki alanda tüm işlemlerini yürütebilmektedirler. "Geçici Koruma Kimlik Belgesi" bu kişilere ülke içerisinde kalış hakkı sağlamaktadır. Geçici kimlik sahibi olmaları bu kişilere "Türk Vatandaşlığı" na başvuru veya geçiş yapma hakkı tanımaz (Nurdoğan ve Öztürk, 2018, s.1167). "Geçici koruma altında sığınmacı" statüsü ile Türkiye'de bulunan Suriye uyruklulara verilen "T.C. Vatandaşlığı" 2009 tarihli, 5901 sayılı Vatandaşlık Kanunu'nun 12. Maddesinde belirtilen "İstisnai Vatandaşlık" kapsamında verilen vatandaşlıklardır.

05.12.2023 tarihinde T.C. İçişleri Bakanlığı 180 günlük çalışmaları ile ilgili yapılan basın toplantısında Bakan Ali Yerlikaya Türk vatandaşlığı verilen Suriyeli sayısını 262.638 kişi, 18 yaşını dolduran Suriyeli sayısını ise 156.987 olarak açıklamıştır. İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya Türkiye'nde ki geçici koruma altındaki Suriyeli sayısının 3.237.585 kişi, uluslararası koruma kapsamında bulunan yabancı sayısının 259.468 ikamet izni ile Türkiye'de bulunanların sayısını ise 1.129.614 olarak açıklamıştır. İkamet izni verilenlerin ne kadarının Suriyeli olduğu ise resmi verilerde net olarak görülememektedir (Türkiye İçişleri Bakanlığı (2023). "Bakanlığımızın Son 180 Günlük Çalışmalarına İlişkin Basın Toplantısı Gerçekleştirildi" 05 Aralık 2023, Erişim Tarihi: Mayıs 2024).

Göç İdaresi Başkanlığı 21 Ağustos 2024 tarihli güncel resmi verilerine göre; 3.099.524 kişi geçici koruma altında Suriyeliler, 1.104.353 kişi ikamet izni ile kalan yabancılar, 212.353 kişi uluslararası koruma kapsamında bulunan yabancılar olmak üzere Türkiye topraklarında farklı uluslardan toplam 4.425.230 kişinin yasalara uygun şekilde kalış hakkına sahip olduğu açıklanmıştır. T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NVI) tarafından açıklanan 21 Ağustos 2024 tarihli resmi verilere göre; "geçici koruma" statüsünde bulunan Suriyeli uyruklu kişilerden 238.768 kişinin T.C. Vatandaşlığı hakkı kazandığı, bunlardan 134.624 kişinin reşit, 104.144 kişinin ise çocuk olduğu açıklanmıştır. Resmi verilere dayanarak birbirine yakın tarihlerde açıklanan rakamlar gözönüne alındığında vatandaşlık verilen Suriye uyrukluların ne kadarının "geçici koruma altında sığınmacı" statüsünde olan kişiler olduğu bilinmemekte ve bu durum tartışmalı bir konu olarak gündemdeki yerini korumaktadır (Mülteciler Derneği (2024-a): "Türkiye'de ki Suriyeli Sayısı" Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024).

2.2. Geçici Koruma Altına Alınan Suriye Uyrukluların Demografik Görünümü

Göç olgusunun çok boyutlu karakteri göç alan ülkeleri farklı şekillerde etkilemektedir. Ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel yapıları, demografik özellikleri ve nüfus dağılımları gelen göç ile birlikte olumlu ve olumsuz yönde etki almaktadır (Durgun ve Taş, 2022, s.121).

2011 yılında Türkiye topraklarına kabul edilen Suriyeli sığınmacılar, 2014 yılına gelindiğinde geçici koruma altına alınmaya başlanmıştır. Suriye’den devam eden göç akınları ve Türk toplumuna göre çok yüksek olan doğurganlık hızları sebebiyle Suriyeli sığınmacıların Türkiye’deki nüfusları büyük bir artış göstermiştir (Kayaoğlu, 2023, s.110-111). 2011-2019 arası 435.175 Suriyeli bebek doğmuş (Erdoğan, 2019, s.8), ilk on yılda doğan Suriyeli bebek sayısı 650 bine yaklaşmıştır. 2019 yılında Suriyeli sığınmacıların 3.576.370 olan nüfusunun Türk nüfusuna oranı %4.36’dır. (Erdoğan, 2020,24; Kayaoğlu, 2023, s.112). Sığınmacı nüfusundaki önlenebilir artış, Türkiye’de demografik yapı ve toplumsal dinamiklerin yanı sıra ekonomik yapı ve işleyişi etkileyecek seviyeye ulaşmış durumdadır (İşcan ve Çakır, 2019. s.3).

Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre 2021 yılında 3.737.369 kişi ile en yüksek seviyesine ulaşan Suriyeli sığınmacı sayısı,29 Ağustos 2024 itibari ile 3.096.157 kişi ile en düşük seviyesine ulaşmış durumdadır (GİB (2024-d): “geçici koruma -5638” Erişim Tarihi: 26 Ağustos 2024).

Tablo 1: Karşılaştırmalı Demografik Görünüm

TÜRK Nüfusu (2023)	SURİYE Uyraklı Nüfus (Temmuz 2024)
Nüfus: 85.372.377	Nüfus: 3.069.157
Erkek: 42.734.071 (%50,1)	Erkek: 1.608.807 (%52)
Kadın: 42.638.306 (%49,9)	Kadın: 1.487.286 (%48)
Genç Nüfus: % 15,1	Genç Nüfus: %18,5
Ortanca Yaş: 34	Ortanca Yaş: 21,8
Doğum Hızı: 1,51	Doğum Hızı: 5,3
	Türk Nüfusuna Oranı: %3,51

Kaynak: TÜİK (2024-c); GİB (2024-d) “geçici koruma -5638” (Erişim Tarihi: 26 Ağustos 2024); Mülteciler Derneği 2024-a (Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024).

Suriyeli sığınmacı nüfus genç bir nüfus olarak tanımlanmaktadır. 3.096.157 kişilik Suriyeli sığınmacı nüfus içerisinde yer alan 0-14 yaş arası 964.559 kişi, 15-24 yaş arası 572.832 kişi bunu destekler niteliktedir. Kendi vatanları olan Suriye’deki verilerle karşılaştırıldığında 2012 yılında Suriye’de toplam nüfusun yaklaşık %35’i 15 yaş altı nüfustan oluşurken, ortanca yaş ise 22’dir (AFAD (2024-a) Erişim Tarihi: Haziran 2024). Türkiye topraklarında yaşayan Suriyeli sığınmacı nüfusun %50 den fazlasını çocuk ve genç nüfus oluştururken, kadın nüfus ile bu

rakam %70'in üzerindedir. Bu rakamlar bize bağımlı ve genç nüfusun fazla olduğunu göstermektedir (GİB(2024-d): “geçici koruma -5638”-Erişim Tarihi: 26 Ağustos 2024). Demografik analizde önemli bir gösterge olan medeni durumlarına bakıldığında ise GİB 2019 yılı Ekim ayı istatistiklerine göre Türkiye’deki Suriyeli sığınmacı nüfusun %65’e yakınının bekâr, %34’ünün ise evli olduğu görülmektedir (Kayaoğlu, 2023, s.126).

Beyana dayalı olarak ülke topraklarına kabul edilen Suriyeli sığınmacıların 2020 yılında yapılan Suriyeliler Barometresi çalışmasına göre; Suriyelilerin %9’u okur-yazar olmadığını, %17,5’i eğitim hayatı olmayan okur-yazar olduğunu beyan etmiştir. Bu çalışmaya göre 2020 itibarıyla Suriyelilerin %16,5’inin hiç okula gitmediği anlaşılmaktadır. Bu verilere karşın Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (Eski; Kalkınma Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) döneminde kurumun 2016 yılı verileri ile yaptığı çalışmada Suriyeli sığınmacıların %33’ünün okur-yazar olmadığını, %16’sının okur-yazar olmakla birlikte bir diplomaya sahip olmadığını belirtmiştir. Suriyeli sığınmacıların %26,6’sı ise okur-yazarlık durumunu beyan etmemiştir. Bu rapordaki veriler ışığında; Suriyeli sığınmacıların 1/3’ünün okuma yazma becerisine sahip olmadığını görülmektedir (Erdoğan, 2021, s.67). Türk halkının okuma yazma oranı ise TÜİK 2022 yılı verilerine göre %97,6’dır (TÜİK (2024-d)- Erişim Tarihi: 1 Eylül 2024). Eğitim alanındaki bu veriler iki toplumun birbiri ile uyumsuzluğunu gösteren alanlardan yalnızca biridir.

Kitlesel olarak gerçekleşen göç olaylarında, önceden yapılmış bir planlama ve kurulmuş bir sistem yoksa, ülke içinde yerleştirilmesi oldukça zor olmaktadır. 2011 yılında Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacılar öncelikle sınıra yakın illerde oluşturulmuş olan 26 geçici barınma merkezine yerleştirilmişlerdir. Gelen sığınmacı sayısının hızlı artışı ile geçici barınma merkezlerinin kapasitesi 270 binin üzerine çıkmıştır. Kampların kapasitelerinin dolması üzerine, gelmeye devam eden sığınmacıların istedikleri yere gidip yerleşmeleri “sessiz bir kabul” ile karşılanmıştır. 2013 yılında düzenli kayıtlamanın başlaması ile birlikte Suriyeli sığınmacıların Türkiye’nin tamamına dengesiz bir şekilde yayıldıkları tespit edilmiştir (Erdoğan, 2021, s.46). 2014 yılından itibaren Suriyeli sığınmacı nüfusun büyük bölümü kontrolsüz şekilde dağılarak büyükşehir ve şehirlerde “kent mültecileri” olarak yaşamaktadırlar (Erdoğan, 2022, s.63).

GİB tarafından Ağustos 2024 tarihinde yayımlanan Temmuz ayı verilerine göre; Suriyeli sığınmacılar, ilk sırada 529.944 bin kişi ile İstanbul olmak üzere, sırasıyla Gaziantep 429.935 kişi, Şanlıurfa 272.882 kişi, Hatay 254.937 kişi, Adana 216.396 kişi, Mersin 202.375 kişi, Bursa 170.594 kişi, Konya 120.809 kişi, İzmir 119.894 kişi ve Ankara 88.058 kişi ile büyükşehirlerde, 690.333 kişi ile diğer şehirlerde yaşamaktadırlar. Suriyeli sığınmacıların en yoğun nüfusa sahip olduğu il Ağustos 2024 verilerine göre %30.56 ile Kilis ili olup, 155.179 Türk nüfusuna karşın, kayıt altına alınmış, ikameti bu ilde olan 68.280 Suriyeli nüfus gözükmektedir. Ancak yapılan pek çok araştırmada Kilis ili için çok daha yüksek

sığınmacı rakamları telaffuz edilmekte, ilde kayıt dışı ne kadar Suriyeli nüfusun olduğu ise tam olarak bilinmemektedir. Nüfus yoğunluğu bakımından Kilis'i %16,57 ile Gaziantep, %14.17 ile Hatay, %10.97 ile Şanlıurfa, %9.45 ile Mersin, %8.70 ile Adana, %7,03 ile Kahramanmaraş, %6.62 ile Osmaniye, %6.23 ile Mardin, %5.42 ile Kayseri ve %5.04 ile Bursa illeri izlemektedir. (GİB (2024-d) "geçici koruma -5638" -Erişim Tarihi: 26 Ağustos 2024).

GİB tarafından açıklanan resmi verilere göre kamplarda kalan Suriyeli sığınmacı sayısı ise Mayıs 2024 tarih itibarıyla 57.774 kişi olarak açıklanmıştır. Bu sayı toplam Suriyeli sayısının %1,85'ine denk gelmektedir. Bu veriden çıkarımla Suriyeli sığınmacı nüfusun %98,15'lik bölümünün şehirlerde yaşadığını söyleyebiliriz (Mülteciler Derneği (2024-b) Erişim Tarihi:1 Eylül 2024).

3.Yabancıların Entegrasyonuna Yönelik Sosyal Güvenlik Politikaları

Sosyal politika; toplumu meydana getiren, toplumun içinde var olan sosyal sınıfların tamamının birbirleriyle uyumlu biçimde yaşamalarını sağlamayı, sınıflar arasında ayrışmaya sebep olacak zıtlıkları, gerginlikleri barışçıl yollarla ve toplumu meydana getiren farklı grupların ortak kabulüne dayanan çözüm yolları bulunması için politikalar üretmeyi ifade etmektedir. Sosyal politikanın temel hedeflerinin başında gelir adaleti, yoksulluğun önlenmesi, herkesin eğitim ve sağlık hakkından en iyi şartlarda faydalandırılması, işsizliğin önlenmesi sosyal eşitlik zemininde toplumsal refahın sağlanması ve yükseltilmesi gelmektedir (Yuvalı, 2020, s.51).

2011-2014 yılları arası dönemde Türkiye'ye sığınan Suriyeliler için acilen hayata geçirilen politikalar sığınmacı olarak ülke topraklarına geçici olarak kabul edilen Suriyeli nüfusun acil yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik planlanmıştır. "Geçicilik" düşüncesi ile hareket edilmesinden dolayı sığınmacılar için resmi olarak topluma entegrasyonları düşünülmemiş ve uzun süreli yerleştirecek bir iskan planı yapılmamış, sosyal politikalar üretilmemiştir. Suriye'deki çatışmaların devam etmesi ile artan sığınmacı akını ve gelen sığınmacıların yüksek doğurganlık hızı ile Suriyeli sığınmacı nüfusu hızla artmıştır (Kayaoğlu, 2023, s.111). Artan nüfusları ve Suriye'de çatışmaların devam etmesi sonucu "kalıcılık" yönünde bir görünümün ortaya çıkması ile Suriyeliler "geçici koruma altında sığınmacı" statüsüne alınmışlardır. 6203 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği, sığınmacıların yasal statülerini, bu statüden doğan haklarını ve yararlanabilecekleri sosyal yardımları belirlemektedir. 26. maddesi gereğince, sığınmacıların yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra, yönetmelik kapsamına giren yabancıların istihdama erişimlerine, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanmalarına, tercümanlık hizmeti vb. pek çok farklı konuda günlük yaşamlarını kolaylaştıracak, gelişimlerine katkı sağlayacak hizmetlere ulaşmalarına olanak sağlanmıştır (Yenihan, 2018, s.1167)

3.1. Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Genel Durumu

Sosyal politikanın en önemli uygulama aracı olan sosyal güvenlik sistemi; fizyolojik, sosyal-ekonomik ve mesleki risklerden kaynaklanan gelirin geçici veya sürekli kaybı sonucu, kişinin yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanmasının devamını sağlayan bütünlük bir yapıdan oluşmaktadır. Bu alanda yapılan tüm tanımlarda ortak nokta; o toplum içinde yaşayan tüm bireylerin “Ekonomik” güvenliklerinin sağlanarak yaşamlarını güvenli bir şekilde idame ettirebilmeleridir. Bu sistemler dinamik yapılardır, riske ve ihtiyaca göre belirlenip, düzenlenir ve yenilenebilirler (Korkusuz, Uğur, 2022, s.4).

Toplumların sosyal-ekonomik yapıları, inanç sistemleri ve yaşanılan devrin gerekleri sosyal güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasında belirleyici öğeler olmuştur. Modern “Sosyal Güvenlik” kavramı Endüstri Devrimi sonrası ortaya çıkmakla birlikte, kavram literatüre ilk olarak 14 Ağustos 1935 tarihinde Amerika’da Başkan Roosevelt döneminde çıkarılan “Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Güvenlik Yasası” ile girmiştir (Yenihan, 2017, s.181).

Türk Hukuk Sisteminde sosyal güvenliğin bir hak olduğu 1921 ve 1924 Anayasalarında yer almazken, 1961 Anayasası’nda “sosyal güvenliğin herkes için bir hak olduğu” madde 48’de, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ve devletin bununla ilgili güvenliği sağlayarak, gerekli tedbirleri alıp, teşkilatları kurduğuna dair ifade ile görürüz. Sosyal güvenlik hakkı 1982 Anayasası’nın 60. maddesinde yer bulmuş ve Anayasal bir hak olarak kabul edilmiştir. Türk Sosyal Sigortalar sistemi uygulamada görülen aksaklıklar ve çıkarılan kanunların kapsamı genişletilerek sürekli revize edilmiş ve sosyal devlet olmanın gerekleri yerine getirilerek toplumun tüm kesimlerine eşit haklar sağlayacak olan standartlar oluşturulmuştur.

Türkiye’de sosyal güvenliğin üzerine oturtulduğu sistem “primli sigortalar” ile vatandaşlara yapılan sosyal yardım ve hizmetlerin devlet ile gönüllü kuruluşlar tarafından finanse edildiği “primsiz sistem” olmak üzere ikili bir yapı üzerine kurulmuştur. Modern çağa uygun olacak şekilde ilk primli sigorta sisteminin kurulmasını hedefleyen 3008 sayılı “İş Kanunu” 1936 yılında çıkartılmıştır. Bu yasa ile sistemin temel ilkeleri belirlenmiştir. İlerleyen dönemde uygulamaya konulması düşünülen sigorta dalları ise başta iş kazaları ve meslek hastalıkları olmak üzere, işsizlik, hastalık, ölüm ile analık ve yaşlılık olarak belirtilmiştir. Bu tarihten dokuz yıl sonra belirtilen tüm hususlar peş peşe hayata geçirilmeye başlanmıştır ve sosyal güvenlik bir sisteme oturtulmuştur. 2006 yılında sigorta konusunda reformist uygulamaların devamı olarak çıkartılan 5502 sayılı yasa ile tüm sigortalıları bir kurum altında toplamıştır.

Ülke dışında yaşayan Türk vatandaşlarının ve Türkiye’de çalışan yabancı uyrukluların sosyal güvenliği ise yine 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel

Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında güvence altına alınmıştır (Korkusuz, Uğur, 2022, 41-44; Nurdoğan ve Öztürk, 2018, s.1168). Sosyal güvenliğin gelişimini yabancılardan ayrı düşünmemek gelecek açısından özellikle aktüeryal sorunlar açısından önem taşımaktadır.

Sosyal Politika devletin yükümlülüğü ve iradesi ile ortaya konulan, toplum içinde özellikle dezavantajlı grupların ihtiyaçlarının karşılanarak, toplumun bir bütün halinde refah içinde yaşamasını sağlamanın en önemli aracıdır ve sosyal güvenlik sistemi de bu bütünün bir parçasıdır. Toplumda refah ve huzurun bir arada sağlanıyor oluşu sosyal politikaların temel amacıdır. Sosyal politikalar demokrasi ve insan hakları ile doğrudan bağlantılıdır (Bozkır, 2020, s.2).

Başta Suriye'den gelenler olmak üzere farklı ülkelerden gelen ve "Geçici Koruma Altında Sığınmacı" statüsü verilenler, sosyal politika uygulamalarından yararlanmaktadırlar. Bu gruplara özel çıkartılan kararname ve yönetmeliklerle uygulamaya konulan politikalar önemli bir güvence oluşturmaktadır. Sosyal güvenlik hakkı ise herkes için kamusal hak ve özgürlüklerin başında gelmekte olup, uluslararası sözleşmeler gereği de ülke sınırları içinde yaşayan göçmen, mülteci, sığınmacı vb. statüdeki tüm insanları kapsamaktadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 22. maddesindeki her insanın içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenlik hakkına sahiptir ifadesi evrensel olarak buna dayanak teşkil etmektedir (Korkusuz ve Uğur, 2022, s.26).

3.2.Kamplarda Yabancılara Yapılan Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler

Suriye krizinin başladığı tarihten bugüne, Türkiye, Suriyeli sığınmacılara gönüllü olarak ev sahipliği yapmayı, kararlı politikaları ile devam ettirmektedir. Türkiye'de uluslararası koruma başvurusu yapan ve statü alan gruplar yalnızca Suriyelilerle sınırlı kalmayıp başta Afganistan, Irak, Pakistan ve İran vatandaşları olmak üzere, 2021 yılı itibari ile Ukrayna-Rusya Savaşı dolayısıyla ülkeye sığınan Ukraynalılar en kalabalık grupları oluşturmaktadır (Gençler, 2020, s.116; (BM (2024-a): 3RP-Türkiye Bölümü 2023-2025, s.5, Erişim Tarihi: 10 Mart 2024). Suriyeli başlığı altında yapılan mali yardımlardan, sunulan sosyal hizmetlerden gerekli şartları sağlayan diğer tüm gruplar da aynı şekilde faydalandırılmaktadır. Türkiye Suriye uyruklu sığınmacılara bu hizmetleri sağlayabilmek için hükümet tarafından açıklanan resmi verilere göre 29 Nisan 2011 tarihinden itibaren, 2022 Temmuz ayına kadar 40 milyar dolar harcama yapmıştır (İnsani Yardımda Türkiye Modeli, 2023.s.28).

Suriyeli sığınmacılara barınma merkezlerinde yapılan yardımların ve verilen hizmetlerin mahiyetine baktığımızda barınma, sağlık, gıda, psikolojik destek, sınırlı eğitim (kendi dilinde) ve dil eğitimi gibi günlük yaşamlarını sürdürmelerine olanak sağlayacak temel yaşamsal ihtiyaçların karşılanmasının ön plana çıktığı görülmektedir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından 2016

yılında yayınlanan “Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında” raporuna göre; 2012-2016 yılları arası 10 ilde, BM ve yabancı misyon tarafından dünyanın en iyi barınma merkezleri olarak nitelendirilen 26 Geçici Barınma Merkezi kurulmuş ve yaklaşık 265 bin sığınmacıya ev sahipliği yapmıştır. 8 ilde 20 Çadır Kent’te 48.406 Çadır ve Bölme, 5 ilimizde ise 6 Konteyner Kent’te 11.857 konteyner ile barınma hizmeti sağlanmıştır. Barınma merkezlerinde yaşamsal temel ihtiyaçlara ek olarak sağlık, bankacılık, eğitim, psiko-sosyal destek hizmetleri verilmiştir. Barınma merkezlerinde sunulan hizmetler oyun salonu, market, mescit, spor alanı, kuran kursu, kuaför, çamaşırhane, internet ve dinlenme salonlarının yanı sıra itfaiye ve güvenlik vb. hizmetler ve donatılar ile bir bütün olarak sürdürülmüştür. Sağlık hizmetleri mobil hastaneler ile yürütülmüş olup, eğitim Suriyeli ve Türk Öğretmenler tarafından verilmiştir. Bu kamplarda verilen hizmetler; çeşitli bakanlıklar ile koordineli bir şekilde yürütülmüştür.

AFAD, 2012-2016 yılları arasında kamplarda kalan sığınmacılara yönelik, sağlık hizmetleri ve kamp içi hizmet giderleri olarak 6.991 milyar TL harcama yapmıştır. Kamplarda kalan sığınmacılara her ay nakit olarak verilen yardım ise 25 milyon Türk lirasıdır (AFAD-Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarda 2016, s.47-49; Karasu, 2018, s.31). Halen aktif olarak 5 ilde bulunan 7 barınma merkezi ile hizmet vermeye devam edilmektedir. Haziran 2023 tarihi itibarıyla barınma merkezlerinde kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısı 65.636 kişidir. Bu sayı toplam Suriyeli sığınmacı nüfusunun yaklaşık %1.97 sine tekabül etmektedir. Barınma merkezlerinde kalan yabancılara hem “AFAD Kart” hem “Kızılay Kart” aracılığı ile maddi destek sağlanmaya devam edilmektedir (İnsani Yardımda Türkiye Modeli, 2023.s.31).

3.3.Kampların Dışında Kalan Yabancılara Yapılan Yardımlar

2016 yılında barınma merkezleri dışında kalan ve özellikle sınır illerinde nüfus yoğunluğu oluşturan 900 bin sığınmacının ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile AFAD tarafından geliştirilen EYDAŞ-Elektronik Yardım Dağıtım Sistemi devreye sokulmuştur. Bu sistemde “Donör Yardım Bilgi Formu” ile yardım yapan sivil toplum kuruluşlarının ve yardım alan/alacak olan kişilerin bilgileri kayıt altına alınıp, yapılan ayni ve nakdi yardımların sistemde takibinin yapılması, yardım yapan kuruluşların ihtiyaçları görüp, ihtiyaç sahiplerine, ihtiyaca göre hızlıca ulaştırmaları sağlanmıştır. Sistemdeki yardım tipi gıda, giyim, sağlık, barınma veya insan kaynağı vb. olabilmektedir. AFAD tarafından kamp dışında muhtarlar, kolluk kuvvetleri vb. vasıtasıyla tespit edilen tüm Suriyelilerin bilgileri sisteme girilmektedir. Bu şekilde hem tespit edilen Suriyeliler kayıt altına alınmakta ve ihtiyaçları belirlenmekte, hem de ihtiyaç analizleri ve eşleştirmeler sağlıklı bir şekilde yapılarak dağıtım planlarına göre ihtiyaç sahiplerine ulaştırılabilmektedir (AFAD-Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarda 2016, s.118-119).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) kamp dışında kalan Suriyeli çocukların eğitimlerinin planlanması gayesiyle “Suriyeli Eğitim Birimi” görev gücü oluşturulmuş ve 23 Eylül 2014 tarihinde yayınlanan Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri genelgesi ile Suriye uyruklu çocukların eğitimine yönelik Bakanlık Komisyonu kurulmuştur. 2014 yılının sonu itibariyle, MEB ve BM Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu (UNICEF) işbirliği ile Geçici Eğitim Merkezlerine (GEM) giden Suriyeli çocukların, demografik ve akademik bilgilerini sağlıklı ve etkin bir şekilde yönetmek amacıyla (YÖBİS) Yabancı Öğrenci Bilgi Erişim Sistemi adı verilen eğitim yönetim bilgi sistemini kurmuştur. Bu sistemle ikamet izni olup barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyeli çocukların devlet okullarına kayıt yaptırabilmelerine imkân sağlanmıştır (BM (2024-d): “Türkiye’de Geçici Koruma Altında Olan Çocuklara Yönelik Eğitim Müdahalesinin Belgelendirilmesi Nihai Rapor, Eylül – 2022”; Karasu, 2018, s.30)

Tablo 2: GİB Resmi İstatistik Verilerine Göre Yardım Alan Mülteci / Sığınmacı Nüfusu- 2023

NÜFUS TABLOSU		Nüfus (İhtiyaç Sahibi)	Nüfus (Hedeflenen)
“Geçici Koruma” Sağlanan Suriyeliler	Erkek	1.055.440	1.055.440
	Kadın	860.855	860.855
	Kız Çocuk	864.342	864.342
	Erkek Çocuk	80.810	804.810
ARA TOPLAM		3.585.447	3.585.447
Diğer Uyruklardan Mülteci/Sığınmacılar	Erkekler	78.357	78.357
	Kadınlar	92.728	92.728
	Kız Çocuk	72.369	72.369
	Erkek Çocuk	75.449	75.449
ARA TOPLAM		318.903	318.903
Ev Sahibi Toplumun Etkilenen Üyeleri	Erkekler	1.310.414	279.303
	Kadınlar	1.328.490	283.156
	Kız Çocuk	497.144	105.962
	Erkek Çocuk	471.572	100.512
ARA TOPLAM		3,607.620	768.933
GENEL TOPLAM		7.511.970	4.673.283

Kaynak: 3 RP Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı – Türkiye Ülke Bölümü 2023-2025. (BM-2024-a) (Erişim Tarihi:10 Mart 2024)

Kamp dışında kalan Suriyelilerin istihdama katılımlarının önünün açılması için çıkarılan Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile Suriyeli sığınmacıların yasal çalışma sorunları ortadan kaldırılmıştır. Kamp dışında kalan sığınmacıların sağlık hizmetine ulaşımı, ilk

etapta kampların bulunduğu illeri kapsayan, AFAD tarafından 18 Ocak 2013 tarihinde yayımlanan, (Sayı:374, Numara: 2013/1) Suriyeli Misafirlerin Sağlık Hizmetleri Hakkında genelge ile sağlanmıştır (İHD, 2013, s.15). AFAD 09.10.2015 tarihinde çıkardığı ek genelge ile bunun kapsamını genişleterek, sığınmacıların Türkiye'nin 81 ilinde sağlık hizmetine ulaşmasına olanak sağlamıştır. Bu genelgeler kapsamında; Suriyeli sığınmacılar sağlık merkezlerinden ücretsiz olarak sağlık hizmeti alabilmektedir. Suriyeli sığınmacıların bu merkezlerden aldıkları sağlık hizmetleri ve tıbbi tedavi giderleri AFAD tarafından karşılanmıştır. (Karasu, 2018, s.31).

2015 yılında dünyada en fazla sığınmacıyı topraklarında barındıran ülke konumuna gelen Türkiye, 2011-2015 yılları arasında sığınmacıların yaşam maliyetlerini kendi kamu kaynaklarından, sivil toplum kuruluşlarından gelen yardımlardan ve bir bölümünü de dış yardımlar ile karşılamıştır. Türkiye, Suriyeli sığınmacıların uzayan misafirlikleri sonucu topluma ve iktisadi sisteme daha hızlı uyum sağlamaları için uluslararası göç, dayanıklılık ve sürdürülebilirlik politikalarının bir gereği olarak farklı pek çok uygulamanın hayata geçirilip sürdürülebilirliğinin sağlanması için şartlı dış yardım almaya başlamıştır. 2014 yılında sığınmacı gerçeği ile yüzleşmeye başlayan AB ülkeleri kendi sınırlarını korumak adına adım atmaya başlamıştır. AB ilk olarak Ekim 2015 tarihinde Türkiye'de geçici koruma altına alınmış olan Suriyeli sığınmacılara yönelik Mali Yardım Programı (FRIT) oluşturulmasına karar verildiğini açıklamıştır. Bu program kapsamında fonda toplanan 6 milyar Euro kaynağın Suriyeli sığınmacıların yaşam şartlarını iyileştirmeye yönelik projelerde kullanılması veya sığınmacılara nakit yardım yapılması şartı ile serbest bırakılacağı belirtilmiştir (Alagöz, 2020, s.11). 2016 yılında Türkiye ve AB arasında "Türkiye-AB Mutabakatı" imzalanmıştır. Bu anlaşmanın temelinde AB ülkelerine yönelecek sığınmacı akınının Türkiye topraklarında durdurulması ve geri kabul anlaşması yatmaktadır (Erdoğan, 2019, s.18-19).

2015-2019 yılları arası gelen dış yardımların kaynaklarına bakıldığında; 3,8 milyar dolar BM-Birleşmiş Milletler, WHO- Dünya Sağlık ve FAO-BM Gıda ve Tarım Örgütünden, 3,3 milyar dolar AB- Avrupa Birliği fonlarından geldiği görülmektedir. Bu dönem alınan dış yardımların toplamı 7,1 milyar dolardır. 2020-2021 dönemi için ise 5,4 milyar dolar taahhütte bulunulmuştur. Bu dış yardımın 3,3 milyar dolar AB, 2,1 milyar dolar AB kaynaklıdır. 2023 yılı itibariyle bu taahhüt edilen rakamların ne kadarının geldiği net olarak bilinmemektedir. Yapılan hesaplamalara göre 2011-2019 yılları arasında Suriyeli geçici koruma altındaki sığınmacılar için yapılan harcamaların yaklaşık 58,2 milyar dolar olduğu görülmektedir (Alagöz, 2020, s.11-15). Köln Üniversitesi (Almanya) tarafından yapılan bir hesaplama bize bu konuda karşılaştırma yapma olanağı vermektedir. Bu çalışmaya göre; Almanya'ya 1 mültecinin maliyeti; günlük 41 Euro, aylık 1.250 Euro, yıllık 15.000 Euro olmaktadır. Bu maliyet hesabı Türkiye'deki (yalnızca) Suriyeli sığınmacılar için uygulandığında Temmuz

2024 verilerine göre kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısı 3.069.157 kişi x 15.000 Euro = 46.037.355.000 Euro 1 yıllık maliyeti olduğu sonucunu ortaya koymaktadır (Erdoğan, 2019, s.14)

3.4. Yabancılara Yönelik Diğer Yardımlar

Dış yardımlar AB ve BM kaynaklı kurumlar ile uluslararası sivil toplum kuruluşlarından şartlı olarak sağlanmaktadır. Bu yardımların başında AB ülkeleri tarafından finanse edilen eğitim ve mali destek için verilen sosyal uyum yardımları gelmektedir. Bunlar şu şekildedir;

- *SUY-Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı*: Özel amaçlı yardımlar kapsamında olup, projenin finansörü AB Sivil Koruma ve İnsani Yardım Ofisi (ECHO) dur. Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma statüsünde olup,99 ile başlayan kimlik numarasına sahip kişilere “Nakit Desteği” sağlayan bir yardım programıdır. Program Uluslararası Kızılhaç Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) ile T.C Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Türk Kızılay’ı tarafından koordineli yürütülmektedir. Programın uygulayıcı ortakları arasında WFP-BM Dünya Gıda Programı da bulunmaktadır. Kamp dışında kalan, özellikle dezavantajlı gruplara dahil sığınmacıların, temel insani ihtiyaçlarının (barınma, gıda, giyim vb.) karşılanması amacıyla Halkbank tarafından çıkartılmış olan Kızılay Kart aracılığı ile ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır. Bu programdan faydalanmak için başvurular 81 ilde kurulmuş olan SYDV- Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfı bürolarına yapılmaktadır. Suriyeli sığınmacılara 155 TL’lik nakit yardımın yanı sıra, 2024 yılı için aylık 500 TL “SUY-Sosyal Uyum Yardımı” adı altında nakit olarak bir yardım daha yapılmaktadır. Bu programdan,18-59 yaş arası kimsesiz kadın veya 60 yaşından büyük ve kimsesiz olmak,18 yaşının altında en az bir çocuğu olan tek ebeveyn olmak,4 ve üzeri sayıda çocuk sahibi aileler, yetkili Devlet Hastaneleri tarafından onaylanmış %40 ve üzeri engelli raporuna sahip olmak, ailede bir birden fazla bakmakla yükümlü olunan yaşlı, engelli, çocuk nüfusun olması (18 yaş-59 yaş aralığındaki sağlıklı bir bireye karşılık, bu rakamın 1,5 ve üzeri bakmakla yükümlü kişi sayısı kıstastır ve hanedeki 18 yaş-59 yaş aralığındaki erkekler bu yardımdan faydalanmazlar) şartlarını taşıyan sığınmacılar faydalanabilmektedir. Ocak 2024 tarihinde Kızılay tarafından yayınlanan rapora göre Türkiye’de Uluslararası Koruma ve Sığınmacı Statüsündeki 1.230.758 kişi bu yardıma ulaşabilmektedir. Bu rakam 260.929 haneye tekabül etmektedir. SUY programından Ocak 2024 itibariyle faydalandırılan 1.132.782 kişi Suriye uyruklu, 45.802 kişi Irak, 46.578 kişi Afganistan uyruklu, 1775 kişi ise İran uyrukludur (İMRA, 2020, s.3. Erişim Tarihi:24 Ağustos 2024; Erdoğan, 2022, s.84).

- *Tamamlayıcı Sosyal Uyum Yardım Programı*: Avrupa Komisyonu Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü (DG NEAR) ile ortaklaşa yürütülen projenin tarafları T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Türk

Kızılayı'dır. Bu kurumlar arasında 17 Aralık 2020 tarihinde imzalanan anlaşma ile yürürlüğe girmiş bir ek mali destek programıdır. Sosyal Uyum Yardım Programında kayıtlı olup, ağır engeli sebebi ile işgücüne yönlendirilemeyecek kişilere ek mali destek sunmaktadır. Başvuruculardan tam bağımlı engelli kişilerden yetkili devlet hastanelerinden alınacak Engellilik Sağlık Kurulu Raporu, çocuklardan ise Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) talep edilmektedir. Program Avrupa Birliği tarafından finanse edilmekte olup 2024 yılında 18 yaş üstü başvuruculara 700 TL nakit desteği verilmektedir. Yardımlar Kızılay Kart aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır. Temmuz 2023 tarih itibarıyla 377.659 sığınmacı programdan faydalanmakta olup, bu rakam 86.126 haneye tekabül etmektedir. Avrupa Birliği tarafından 2024 yılı Ocak ayına kadar fonlanacağı belirtilen programın yıl itibarı ile devam durumu hakkında resmi kaynaklardan bir açıklama yapılmamıştır. 2024 yılı Ocak ayında 374.270 kişi bu programdan faydalanmış olup, bu rakam 84 bin 928 haneye tekabül etmektedir (Mülteciler Derneği (2024-d) "tamamlayıcı sosyal uyum yardımı" Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2024).

3 RP Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı – Türkiye Ülke Bölümü 2023-2025 raporuna göre; AB tarafından finanse edilen SUY ve T-SUY programlarından 2022 yılında geçici koruma altındaki 2 milyon Suriyeli sığınmacının yanı sıra, uluslararası koruma sağlanan diğer gruplara da proje kapsamında farklı amaçlara yönelik karşılıksız nakit desteği sağlanmıştır (BM-2024-a: s.38).

- *Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardım Programı*: 2003 yılında Türkiye'de eğitimde fırsat eşitliği misyonu ile okullaşma oranlarının yükseltilmesi amacıyla uygulanmaya başlanan bu program, 2017 yılında sığınmacıların eğitimde entegrasyonunu sağlamak amacıyla genişletilmiştir ve YŞEY-Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı olarak adlandırılmaktadır. UNICEF, MEB, T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Kızılay'ın işbirliği ile yürütülen program Norveç Hükümeti ile AB ve ABD tarafından finanse edilmektedir. Türkiye'de 2023 yılı Ocak ayı verilerine göre 1.372.792 sığınmacı çocuktan 972.792'si okula kayıt yaptırmış ancak 400 bin çocuk erken evlilik, çocuk işçiliği vb. sebeplerle eğitime dâhil edilememiştir. Yabancılara Şartlı Eğitim Yardım Programı sığınmacı çocukların eğitime katılmalarını sağlamanın yanında, öğrencilere barınma ve okul taşımacılığı desteği ile sosyoekonomik engellerin aşılmasına da destek olmaktadır (BM (2024-a): 3 RP Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı – Türkiye Ülke Bölümü 2023-2025, s.6-15. Erişim Tarihi: 10 Mart 2024).

Yabancılara Şartlı Eğitim Yardım Programı iki bileşen üzerinden yürütülmektedir. Nakit Bileşeni ile eğitime ulaşmada etkin olan ekonomik engelin kaldırılması, Çocuk Koruma Bileşeni ile ise sığınmacı nüfusunun yoğun olduğu 15 ilde uygulanmakta olup programa devam şartını yerine getiremeyip (bir ay içinde 4 gün devamsızlık gibi) yardımı kesilen çocukların ailelerine yönelik uygulanan bir çocuk koruma hizmetidir. Söz konusu programından yararlanabilmek için

öncelikli şart; ailenin tüm fertlerinin Türkiye’de geçici koruma kapsamında kaydının yapılmış olması gelmektedir. Bunu ailenin barınma merkezleri dışında yaşıyor olması, en az bir çocuk sahibi olması, düzenli bir gelire sahip olmaması şartları izlemektedir (BM (2024-e): “Şartlı Eğitim Yardımı Programı”, Erişim Tarihi: Ağustos 2024).

Gül’ün (2021, s.202) yılında yaptığı çalışmasında ortaya koyduğu tespite göre; Türkiye’de çocuk başına bir yıllık eğitimin maliyeti ortalama 3000 dolardır. Bu veri bizi basit bir hesaplamayla 600 bin Suriyeli sığınmacı çocuğun dört yıllık eğitim maliyetinin Türkiye ekonomisine 7,2 milyar dolar yük getirdiği sonucuna ulaştırmaktadır. Bu sonuç önüne alındığında gelen dış yardım tutarının çok düşük kaldığı görülmektedir. AB tarafından sağlanan fonlarla yürütülen ŞEY projesine 2017 yılından bugüne 2 milyar TL destek verilmiş olup, 2023 yılı Mart ayında 526.897 sığınmacı çocuk programdan faydalandırılmış ve 51.231.185 TL destek ödemesi yapılmıştır. 2024 Ocak ayında ise programdan 585 bin 885 sığınmacı çocuk en az bir kere yararlanmış olup, bunun %50’si kız, %50’si erkektir. 2024 Yılında yapılan destek ödemesinin toplam tutarı henüz açıklanmadığı için bilinmemektedir (Mülteciler Derneği (2024-c): “Şartlı Eğitim Yardımı” -Erişim Tarihi: 1 Eylül 2024).

4. Türkiye’de Çalışma Hayatında Yabancıların Durumu

Uzun yıllardır, çeşitli sebeplerle ekonomik sorunların kronik hale geldiği Türkiye’de bu sorunlar Suriyeli göçü ile daha da derinleşmiş durumdadır (İşcan ve Çakır, 2019, s.180).

4.1. Türkiye’de İstihdamın Genel Görünümü

Türkiye’nin kırılğan ekonomisinde, sosyal güvenlik sistemine etki eden sebeplerin içinde işsizlik, kayıt dışı çalışma ve aktif/pasif oranları arasındaki dengenin kurulamayışı önemli bir yer tutmaktadır. Yaklaşık 86 milyonluk bir nüfusa sahip olan Türkiye’de sosyal sigortalar kapsamına giren nüfus oranı %89’a ulaşmış, %11’lik kesim ise sistem dışında gözükmetedir. 10 milyonun üzerinde bir nüfusun hala sosyal güvenliğe ulaşamamış olması sosyo-ekonomik açıdan bir sorun olarak görülmektedir (Fes-Friedrich Ebert Stiftung (2024). “Seçilmiş Sosyo-Ekonomik Göstergeler 2024-2” s.3. Erişim Tarihi: 4 Eylül 2024).

TÜİK tarafından 12 Ağustos 2024 tarihinde yayımlanan Haziran 2024 işgücü istatistiklerine göre; işsizlik oranı Mayıs ayına göre 234 bin kişi artarak 3 milyon 305 bin kişiye yükselmiştir. İşsizlik oranına bakıldığında ise önceki aya göre 0.7 puanlık yükseliş göstererek %9.2 seviyesine çıkmıştır. (TÜİK (2024-e): Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024).

Tablo 3: Temel İşgücü Göstergeleri Haziran 2024

Temel İşgücü Göstergesi- 2024 Mevsim etkilerinden arındırılmış, 15+ yaş	Haziran 2024		
	Toplam	Erkek	Kadın
(Bin Kişi)			
15 ve yukarı yaştaki nüfus	65.906	32.615	33.292
İşgücüne Katılım	35.827	23.615	12.211
İstihdamda Olan	32.522	21.826	10.697
İşsiz Sayısı	3.305	1.790	1.515
İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus	30.080	8.999	21.080
(%)			
İşgücüne Katılım Oranı (%)	54.4	72.4	36.7
İstihdam Oranı (%)	49.3	66.9	32.1
İşsizlik Oranı (%)	9.2	12.4	11.1
Atıl İşgücü Oranı (%)	29.2		
15-24Yaş Genç nüfusta işsizlik oranı (%)	17.6	23.2	19.1

Kaynak: TÜİK – Türkiye İstatistik Kurumu İşgücü İstatistikleri, Haziran 2024

Aktif / Pasif Oranları: Aktif olarak sosyal güvenlik sisteminde sosyal sigorta finansmanına katkı sağlayan sigortalı sayısının, sistemden farklı şekillerde aylık alanların (emeklilik veya malullük ya da ölüm aylığı alanlar) toplam sayısına bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Bulunan oran; bir emeklinin, ne kadar aktif çalışanla finanse edildiğini ortaya koymaktadır.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma İstatistikleri Daire Başkanlığı tarafından Ağustos 2024’de yayımlanan SGK Mayıs istatistik verilerine göre Türkiye’de 76.356.218 kişi sosyal sigortalar kapsamındadır. Bu sayı içinde aktif sigortalılar 25.569.726 kişi, pasif sigortalılar ise 16.345.931 kişidir. 33.976.858 kişi bağımlı grubu oluştururken, 463.703 kişi özel sandık kapsamındadır (ÇSGB-ÇGM, 2024, ”Çalışma hayatı istatistikleri” -Erişim Tarihi: 4 Eylül 2024).

OECD’de verilerine göre sosyal sigorta sisteminin sağlıklı şekilde sürdürülebilmesi için aktif/pasif oranı 7 olmalıdır. Aktif/pasif oranının 4’ün altına

düşmesi sistemin sürdürülebilirliğinin zayıf olduğunu ifade etmektedir. Türkiye’de 2015-2020 arası yıllarda aktif sigortalı sayısı hiçbir yıl pasif sigortalı sayısının iki katına ulaşmamıştır. Türkiye’de Mayıs 2024 itibari ile aktif/pasif oranı 1,65’dir. Bu veriye göre istihdamdaki yaklaşık iki çalışan bir emekliyi finanse etmektedir. Görüldüğü üzere sürdürülemez nokta olarak kabul edilen 4’ün yaklaşık yarısı kadar olan bu rakam sistemin tamamen sürdürülemez durma geldiğini göstermektedir (Önder Yaşar ve Karataş, 2022, s.135).

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) bireylere sağladığı nakit yardımı ve sağladığı sağlık hizmetleri ile toplumun genel refahına önemli bir katkı yapmaktadır. Türk nüfusu içerisinde hala ulaşılammış olan on milyonluk nüfus prim açığı adına önem taşımakta ve sosyal güvenlik kurumu bütçesinin her yıl açık verdiği görülmektedir. 3RP Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı Türkiye Ülke Bölümü 2023-2025 raporuna göre; Türkiye’de “geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacıların istihdama katılım oranı %44 (%81 erkek, %14 kadın) iken, aktif istihdamda olduğu kabul edilen 1 milyon sığınmacının yaklaşık %10’u kayıtlı olarak istihdam edilmektedir” (BM (2024-a):s.12. Erişim Tarihi:10 Mart 2024).

Veriler göz önüne alındığında milyonlarca Suriyelinin kayıt dışı istihdamda olması, sistemde prim kaynaklı büyük gelir kaybı doğmasına sebep olmaktadır. Bu prim kaybına, milyonlarca Suriyeli sığınmacının sağlık hizmetlerinden sosyal sigortalar kapsamında ücretsiz olarak yararlandırılmasından doğan sağlık giderleri de eklendiğinde, sistemin üzerindeki yük katlanarak artmaktadır. AFAD tarafından açıklanan resmi verilere göre 2014 yılında barınma merkezlerinde kalan yaklaşık 260 bin Suriyeli sığınmacıya devlet hastaneleri ve halk sağlığı merkezleri tarafından 4,8 milyonun üzerinde poliklinik hizmeti verilmiştir. Bunun yanı sıra 62 bine yakın ameliyat, 19 bine yakın doğum olayı gerçekleştirilmiştir (Alay, 2022, s.62). Suriyeli sığınmacıların ülkeye kabulünden 2017 yılına kadar geçen sürede 20 milyon Suriyeli sığınmacı hastanelerden poliklinik hizmeti (muayene), 200 bin sığınmacı yatan hasta olarak, 60 bin sığınmacı ise ameliyat olarak sağlık hizmeti almıştır (Erdem, 2017, s.342). Bir başka çalışmada ise kamp dışında kalan Suriyeli sığınmacılara geliş tarihlerinden Ağustos 2018 tarihine kadar geçen süre zarfında 44 milyon poliklinik hizmeti, 26 milyon ayakta hasta, 1,7 milyon yatan hasta hizmeti verilmiş olup, gerçekleştirilen doğum sayısı 376 bin’dir. Yine bu çalışmada resmi raporlara göre Suriyeli sığınmacılar 2017 yılı itibari ile devlet kaynaklarından yapılmış olan harcama tutarı 30 milyar dolardır. (Alay, 2022, s.6,64).

Gül’ün (2021, s.203) “Suriyelilere Yapılan Yardımlar ve Kamusal Hizmetlerin Etkinliği” başlıklı çalışmada resmi raporlara dayandırarak açıkladığı üzere, OECD’nin maliyet hesabına göre bir kişi için bir yıllık sağlık gideri yaklaşık 1000 dolardır. Buna göre 2024 yılı Haziran ayı verileri referans alındığında yaklaşık 3 milyon 100 bin Suriyeli sığınmacının bir yıllık sağlık gideri 3 milyar 100 milyon dolar tutmaktadır. 2011-2024 yılları arası (2024 dahil) geçen 13 yıl için bu

hesaplama yapıldığında Suriyeli sığınmacıların yalnızca sağlık gideri olarak Türkiye'nin devlet kaynaklarından finanse ettiği rakamın toplamda yaklaşık 40 milyar dolar olduğu sonucuna ulaşırız. Çalışmalarda ortaya konan verileri karşılaştırdığımızda birbirlerini destekler sonuçlar olduğunu görmekteyiz Fes-Friedrich Ebert Stiftung (2024). "Seçilmiş Sosyo-Ekonomik Göstergeler 2024-2" s.3. Erişim Tarihi: 4 Eylül 2024).

Tablo 4: Sosyal Güvenlik Kurumu 201-2024 Yılları Gelir/Gider Dengesi

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU GELİR-GİDER DENGESİ (MİLYON TL)				
	2021	2022	2023⁽¹⁾	2024⁽²⁾
A) Gelirler	618.338	971.710	2.091.726	3.300.883
- Prim Tahsilatları	443.894	728.843	1.476.833	2.521.341
- Diğer Gelirler ⁽³⁾	174.444	242.868	614.893	779.541
B) Giderler	637.963	1.013.431	2.204.996	3.686.541
- Sigorta Ödemeleri	414.803	680.436	1.442.343	2.670.220
- Sağlık Giderleri	177.241	283.224	544.658	851.264
- Yatırım Harcamaları	369.00	205.00	610.00	1.170
- Diğer Giderler ⁽⁴⁾	45.550	49.566	217.385	163.886
C) Gelir/Gider Farkı	-19.625	-41.720	-113.270	-385.658
Bütçe Transferleri ⁽⁵⁾	254.072	389.917	909.130	1.512.880

“(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Devlet katkısı ve faturalı ödemeler gibi bütçeden alınan transferler ile diğer gelirlerden oluşmaktadır.
(4) Faturalı ödemeler, yönetim giderleri ve diğer giderlerden oluşmaktadır.
(5) Faturalı ödemeler, ek karşılıklar, devlet katkısı, emeklilere yapılan ek ödeme, prim teşviklerinden kaynaklanan transferler ve prim ödeme gücü olmayanların GSS primleri dâhil edilmiştir.”

Kaynak: Fes-Friedrich Ebert Stiftung (2024). “Seçilmiş Sosyo-Ekonomik Göstergeler 2024-2”. Erişim Tarihi: 4 Eylül 2024).

4.2. Yabancıların Çalışma İzni ile Çalışma İzni Muafiyetinin Düzenlenmesi

Suriye uyruklu “geçici koruma” statüsünde bulunanların sığınmacıların kayıtlı istihdama erişimleri 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. maddesinde düzenlenen Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 29. maddesine dayanılarak çıkartılan ve 15 Ocak 2016 tarihinde yayınlanan 8375 sayılı Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik (RG.29594) ile düzenlenmiştir (Erdoğan, 2022, s.80; Türkiye’de kayıt altında çalışan Suriyeli geçici koruma altındaki sığınmacılar 5510 sayılı Türkiye Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamındadır (Ermumcu, 2013, s.60; Nurdoğan ve Öztürk, 2018, s.1168; Karadeniz, 2023, s.1).

Suriyeli sığınmacılar ilk geldikleri yıllarda (2011-2013 yılları arası) Suriye sınırına yakın olan doğu ve güneydoğu illerimizde ikamet etmişlerdir. Suriyelilerin bölge illerde uzun yıllardır ticari ilişkilerinin oluşu, geçmişte evlilik yolu ile akrabalık ilişkileri kurmuş olmaları ve Suriye’den gelmiş oldukları bölgeye yakınlığı sebebi ile bölge illeri yoğun göç almıştır. 2011 yılından günümüze kadar bu bölgedeki şehirlere çok yoğun Suriyeli nüfusun yığılması, bu şehirlerin ekonomik göstergeleri ile yerel halkının gündelik yaşamlarını olumsuz yönde etkilemiştir (Erdem, 2017, s.339).

4.3. Suriyelilerin İstihdama ve Sosyal Güvenliğe Etkisi

Kamp dışında kalan ve çoğunluğu kentlerde yaşamaya başlayan Suriyeli sığınmacıların istihdama girişleri merkezi bir planlama ile olmamış, kendiliğinden gelişmiştir. 2013 yılı ve sonrasında geçim kaynaklarına daha rahat ulaşmak amacıyla büyük şehirlere yönelen sığınmacılar geçimlerini kendileri çalışarak sağlamışlardır. Yapılan pek çok çalışmada, tüm yaşamsal ihtiyaçları devlet tarafından karşılanarak geçici barınma merkezlerinde (kamplarda) kalan Suriyeli sığınmacıların %30'dan fazlasının ilgili mercilerden izin alarak iş saatleri içinde (gündüz) dışarıda çalıştıkları ortaya konulmuştur (Erdoğan, 2019, s.40)

Türk halkının ve Suriyeli sığınmacıların tüm olumsuzluklara karşı, nispeten "çatışmaz" bir ilişki yürütüyor olmaları kayıt dışı da olsa Suriyeli sığınmacıların geçimlerini sağlamak üzere istihdama katılmalarında etkili olmuştur. Suriyeli sığınmacı nüfusun %55'i erkektir ve bu nüfusun %60'ı çalışma çağındaki erkeklerden oluşmaktadır (Balun, Kurter ve Dinçay, 2023, s.880).

Suriyeli geçici koruma altındaki sığınmacılar Türk işgücü piyasasına ücretli veya günlük kazanç karşılığı çalışarak, kendi hesabına çalışarak ya da işveren olarak katılmaktadırlar. Büyük çoğunluğu vasıfsız ve eğitimsiz olmalarının da etkisiyle düşük ücretlerle, güvencesiz ve genellikle yerli halkın çalışmak istemediği işlerde çalışmaktadırlar (Karadeniz, 2023, s.4). Caro'nun 2020 yılında Türkiye İstatistik Kurumu Hane Halkı İşgücü İstatistikleri (HHİA) 2017 yılı verilerine göre yaptığı çalışmaya göre; 2017 yılında Türkiye'de büyük çoğunluğu erkek ve bir kısmı genç olan 940.921 Suriyeli sığınmacı aktif olarak çalışmaktadır. Bu rakam Türkiye'deki tüm çalışanların %2,9'unu oluşturmaktadır. Suriyeli sığınmacıların 862.039'u (%91,6) kayıt dışı istihdamda ve üretkenliğin düşük olduğu vasıfsız işlerde çalışmaktadırlar. 15 yaş ve üstü çalışan sayısı 813.781 kişidir. 15-64 yaş arası Suriyeli sığınmacı nüfusta erkeklerin %71'i çalışmakta iken maalesef bu oran Suriyeli kadınlarda %11,2 olarak ölçülmüştür. 15 yaş altı çocukların (4-15 yaş) %66,1'inin istihdamda olduğu görülürken, bu çocukların büyük çoğunluğunu okula devam etmeyen erkek çocuklar oluşturmaktadır. Caro'nun bu çalışmasıyla Suriyeli sığınmacıların %48,2'sinin imalat, %17,7'sinin ticaret ve konaklama sektöründe, %13,2'sinin ise inşaat sektöründe istihdamda olduğu tespit edilmiştir. Tekstil, deri, giyim, ayakkabı sektörü (TGDA), imalat sektörünün (%48,2) içerisinde %64,5 paya sahip olan TGDA sektörü her 3 Suriyeli sığınmacıdan birine iş imkanı sağlamaktadır. Suriyeli sığınmacıların kayıt dışı istihdamda oluşları ulusal düzeyde etkiye neden olmakta ve bu etki bazı sektörde gözle görülür bir yükseliş görülmektedir. Türklerin %30,4 kayıt dışı çalışma oranına sahip olduğu TGDA sektöründe bu oran Suriyeli sığınmacıların da girişiyle %38,5'e, inşaat sektörü %35,4 den %38'e, yiyecek-icecek sektörü %36,9 dan %38,8'e yükseldiği tespit edilmiştir. Mesleki dağılım açısından bakıldığında Suriyeli sığınmacıların %60,9'u yarı vasıflı mesleklerde, %30,2 si ise düşük vasıflı mesleklerde çalışmaktadır (Caro, 2020, s.13-15). BM Uluslararası Çalışma

Örgütü (ILO) tarafından Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2017 yılı verileri üzerinden yayınlanmış olan bir çalışmada ise; Suriyeli sığınmacıların işsizlik oranı %13,23 (Türk %10,91), Suriyeli erkeklerde işgücüne katılım oranı %79,4, kadınlarda ise %13,4 olarak açıklanmıştır. Bu çalışmaya göre Suriyelilerin %31,1 gibi büyük çoğunluğunun hazır giyim sektöründe, ağırlıklı olarak kayıt dışı çalıştığı görülmektedir. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (NUTS) verilerine göre Suriyeli sığınmacıların büyük bölümü (%46) İstanbul'da çalışmaktadır. Kalan bölümün %9'unun Adana, %9'unun Bursa'da, %7'sinin Gaziantep, %5'inin Hatay, %4'ünün Konya, %3'ünün Şanlıurfa, %3'ünün İzmir'de ve %14'ünün diğer illerde istihdamın içinde olduğu belirtilmiştir. (BM (2024-f): "Türkiye İşgücü Piyasasında Suriyeliler" – Erişim Tarihi: 4 Eylül 2024).

Suriyeli istihdamının bölge koşullarına göre olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bazı bölgelerde kayıt dışı istihdamın büyümesine ve yerel halkın işsiz kalmasına yol açarken, bazı bölgelerde ise kayıt dışı çalışan yerel halkın kayıtlı istihdama geçişine sebep olmuş aynı zamanda yerel erkek çalışanlarda kendi hesabına çalışma sayıları artmıştır. Del Carpio ve Wagner'in 2015 yılında yaptığı çalışma bunu destekler niteliktedir. Suriye'nin herhangi bir ilinden Türkiye'nin herhangi bir yerine seyahat mesafesinin sığınmacıların yerleşim yeri kararının kilit belirleyicisi kabul edildiği ve sınırdan uzaklığı da kontrol eden çalışmalarında ücret ve istihdam üzerine anlamlı veriler elde etmişlerdir. Bu araştırmaya göre; 10 mülteci ve/veya sığınmacı, yerli 3 çalışanın işini kaybetmesine sebep olmakta, bu etki kayıt dışı sektörde artmakta ve 10 sığınmacı işçi, 6-7 yerli işçinin işini kaybetmesine sebep olmaktadır. Kayıtlı istihdama yansımaları ise her 10 sığınmacı işçinin 3-4 yerli işçinin kayıtlı istihdama geçmesine sebep olmuştur (Ökmen, 2022, s.38-39).

Erdoğan'ın 2021 Suriyeliler Barometresi Araştırma Raporuna göre; 2011-2020 yılları arasında Suriye uyruklulara verilen toplam çalışma izin sayısı 140.310'dur. Bu sayının içerisinde çalışma izni ile Türkiye'de çalışan Suriye uyruklular da bulunmaktadır. Bu sebeple geçici koruma altındaki Suriyelilerin ne kadarına çalışma izni verildiği kesin olarak bilinmemektedir. (Erdoğan, 2021, s.82). 3RP Ülke Bölümü 2021-2022 Türkiye Raporunda yer alan 2016-2019 yılları arası verildiği belirtilen toplam 132.497 çalışma izni sayısı ((BM-2024-b): "3RP Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı Türkiye Ülke Bölümü 2021-2022, s.88), Erdoğan tarafından verilen rakamı destekler niteliktedir. Aynı kurum tarafından son yayınlanan raporda ise 2016-2023 yılları arası (ikamet izni olanlar dahil) Suriye uyruklulara verilen çalışma izni sayısı toplam 286.483'tür. Bunun 91,500 den fazlası 2021 yılında verilmiştir. (BM (2024-a):3RP Türkiye Bölümü 2023-2025, s.64,88).

Kayıt altına alınmış geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılara 2016 yılından itibaren (kayıt altına alınmalarından itibaren 6 ay sonra çalışma iznine başvuru hakkı doğar) yasal olarak çalışma izni verilmiş olmasına karşın, T.C. ÇSGB 2020

yılı verilerine göre; 2020 yılında 3.967 tanesi kadın olmak üzere yalnızca 62.369 Suriyeli için çalışma izni verilmiştir. Türkiye’de 18-65 yaş arası çalışma çağında, 2 milyonun üzerinde Suriyeli sığınmacı nüfus bulunmaktadır. Verilmiş çalışma izinlerinin bu nüfusa oranı %2.95’dir. Çalışma izin sayılarının nüfusa göre çok düşük olduğu görülmektedir. Bunun başlıca sebepleri arasında öncelikle başvurunun işveren tarafından yapılması zorunluluğu, başvuru yapacak işyerinin 10 Türk çalışana karşı yalnızca 1 Suriyeli çalıştırabileceğini dair yasal kısıtlama ile çalışanın iş değiştirmesi durumunda her seferinde çalışma izni için yeniden başvuru yapılma zorunluluğu gelmektedir. Çalışma izni almak için başvuru sürecinin uzun oluşu, bazı işverenlerince Suriyeli çalışanlar için sigorta primi ödenmek istenmemesi de sebepler arasında sayılabilir. Suriyeli sığınmacılar tarafında ise kayıtlı istihdama geçtiklerinde kendilerine yapılan nakdi yardımın (Kızılay Sosyal Uyum Yardımı) kesilecek olması gösterilebilir (Kayaoğlu, 2023, s.121). Uluslararası kuruluşlar tarafından Suriyeli sığınmacıların kayıtlı istihdama geçerek Türkiye’de sürdürülebilir refaha ulaşmaları için büyük çaba sarf edilmektedir. Örneğin; Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık projeleri kapsamında 3RP-2021-2022 döneminde program yürütücüler tarafından Türkiye’de 20 bin sığınmacı işe yerleştirilmiş, 7.600 mülteciye çalışma izni alınması konusunda destek verilmiştir. 7.620 Suriyeli sığınmacı ise gerekli eğitimleri tamamlayarak Mesleki Yeterlilik Belgesi alamaya hak kazanmıştır. Yine program yürütücüler tarafından sığınmacılara iş yaratma amacıyla 6880 işletme ve kooperatife destek sağlanmıştır (BM-2024-a:s.67).

2019 yılında Türk çalışanların ve Suriyeli geçici sığınmacıların kayıtlı istihdama geçişini sağlamak amacıyla KIGEP-Kayıtlı İstihdama Geçiş Programı uygulamaya konulmuştur. Program ILO Türkiye Ofisi, T.C. ÇSGB Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü ve T.C. Sosyal Güvenlik Kurumunun işbirliği ile yürütülmektedir. Aynı zamanda İŞKUR- Türkiye İş Kurumu tarafından yürütülen mesleki eğitim programı da çalışanların gerek mesleki eğitim gerekse de işbaşı eğitim çalışmalarını planlayıp yürütmektedir. Bu projeye bu güne kadar 2000’in üzerinde firmaya 20.000 yerli ve sığınmacı çalışanın istihdamı için destek verilmiş olmasına rağmen, olumlu yönde yol alınmakla birlikte Suriyeli sığınmacılarda kayıt dışı istihdam oranları çok yüksek seviyededir. (Karadeniz, 2023, s.7).

Suriyeli işçilerin kayıt dışı olarak düşük ücretlerle çalışmaları ve yine aynı şartlarda fazla mesai yapıyor olmaları firmalar bazında maliyet düşüşü ile kar artışlarını getirmiş, aynı zamanda mal ve hizmet sektörlerinde iç talebin artmasına etki etmişler bu da üretime artış olarak yansımıştır (Kırdar, 2023, s.2,3). Bu görünüm firmaları kayıt dışılığa sürüklemektedir. Suriyeli sığınmacıların, kayıt dışı istihdamda yoğunlaşmaları kısa vadede firmalar için kar odaklı hareketle avantaj olarak kabul edilse bile, orta ve uzun vadede hem firmalar arası haksız rekabetin artmasına hem artan yerel işsizlikle birlikte toplumsal huzursuzlukların yükselmesine sebep olabilecektir. Kayıt dışı istihdamda olmak, işçiyi iş kazası –

meslek hastalığı riskine karşı sürekli korumasız bırakarak sağlık harcamalarının yükselmesine, geçim dengesinin bozulmasına yol açacaktır. Suriyeli sığınmacıların kayıt dışı istihdamda olmalarının en önemli etkisi yol açtığı vergi kaybı ile Gelirler İdaresi Başkanlığı ve prim kayıpları ile SGK üzerinde olacaktır (Karadeniz, 2023, s.4).

21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü tarafından 2020 yayımlanan raporda Türkiye’de kayıtlı olan Suriyeli geçici sığınmacıların %25 inin kayıt dışı çalıştığı varsayımdan hareketle bir hesaplama yapılmıştır. Buna göre SKG priminin yaklaşık olarak 175 dolara denk geldiği göz önüne alındığında Suriyeli sığınmacıların kayıt dışı istihdamından kaynaklı olarak devletin ciddi kaybı doğmaktadır. Bu kaybın kapsamını; SGK primi %14, Gelir Vergisi %15, işsizlik sigortası fonu primi %1, Damga Vergisi %07,59’luk pay ile oluşturmaktadır. Bu durum devletin gelirlerinde 2012-2019 yılları arasında 48,5 milyar TL’lik gelir kaybı yaratmaktadır. 2019 yılı dolar kuru esas alındığında bu rakamın 8,5 milyar dolara denk geldiği görülmektedir (Alagöz, 2020, s.24)

5. Sonuç ve Öneriler

Toplumsal refah, ekonomi ile birlikte sosyal, kültürel pek çok etmenin dengeli bir seviyede tutulması ile sağlanır. Ekonomik kırılganlığı çok yüksek olan, kendi kaynakları ile ancak kendi kendine yetebilecek bir güce sahip olan Türkiye, 2011 yılından günümüze kadar ülke nüfusunun yaklaşık %5’i kadar Suriyeli nüfusu ülke topraklarında barındırmaktadır. Suriye’den iç savaş sebebi ile Türkiye topraklarına sığınan Suriyeli sığınmacılar, resmi verilere göre Suriye’nin gerek ekonomik gerek kültürel açıdan en fakir en geri kalmış bölgelerinden gelen insanlardan oluşmaktadır. Kendi beyanlarına göre %33’ün üzerinde bir nüfus ana dilleri olan Arapçayı dahi okuyup yazamamaktadır. Okuma yazma oranı %97,6 olan Türk halkı, kültürel uyumsuzluk içinde olduğu bir toplumla on üç yıldır bir birlikte yaşamaktadır. Gerek Suriye sınırından kitlesel göçün devam etmesi, gerek ülkeye kabul edilen Suriyeli kadınların %5,43 gibi çok yüksek olan doğurganlık hızları sebebi ile burada doğan çocuklarla artan nüfusları, demografik yapıyı etkileyecek seviyeye yükselmiştir. Suriyeli nüfusun çoğunluğunu bağımlı nüfus olarak adlandırdığımız çocuk ve kadın nüfus oluşturmaktadır. Uluslararası verilere göre halen ülkemizde 2 milyon Suriyeli sığınmacı istihdamda bulunmaktadır. Yine resmi verilere göre kendi ülkelerinde de vasıfsız işlerde ve kayıt dışı istihdamda olan Suriyeliler, Türkiye’de de bu kayıt dışılık alışkanlığını devam ettirerek, üretime kayıtlı katkı sağlamayan vasıfsız işlerde çalışmaktadır. Türk halkı içinde istihdamda olmayan nüfusun 10 milyon, kayıt dışılığın %30 seviyelerinde olduğunu, Suriyeli ve diğer uyruklardan geçici koruma altına alınmış milyonlarca kişinin de vergi üretiminin dışında olduğunu göz önüne alırsak bu kadar ağır bir yükü Türkiye ekonomisinin taşımakta zorlanacağı açıktır. İstihdam kaynaklı vergi geliri kaybı dışında, Türkiye sağlıktan eğitime kadar pek çok alanda on üç yıldır tüketen milyonlarca sığınmacıyı Türk halkının vergileri ile

bakıp desteklemekte, refahlarını sağlamaktadır. Bu durum sosyal güvenliğin sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır. Suriyeli sığınmacıların uzayan misafirlikleri Türk toplumunu ekonomik, kültürel ve güvenlik açısından olumsuz etkilemektedir. Türkiye'nin sığınmacı politikası, bir yandan ülkede artan enflasyon ve işsizlikle görünür hale gelen yoksulluğu daha da arttırmaktadır. Diğer yandan AB ülkelerinin sığınmacılara karşı uyguladığı katı sınır politikaları sonucu onlarca uyruktan milyonlarca sığınmacı ve mültecinin Türk topraklarında kalmış olması bu sistemin sürdürülebilir olmasını imkânsızlaştırmaktadır. 13 yıldır kayıtlı üretime katkısı olmayan Suriyeli sığınmacıların öncelikle Türkçeyi öğrenmeleri zorunlu tutulmalı, kayıtlı istihdama geçişleri sağlanmalı ve doğum sayılarına ilişkin önlemler alınmalıdır. AB'nin zorlamasıyla Türkiye'ye uyumlarının sağlanması yönünde çaba harcanmak yerine planlı bir şekilde ülkelere gönderilmeleri için gerekli çalışmalar yapılmaya başlanmalıdır. Zira ülkenin her şehrinde hızla artan olumsuzluklar Türk toplumu için güvenlik tehdidi oluşturmaya başlamış durumdadır. Suriyelilerin yasa dışı üretim ve ticaret yapmaları, sağlık ve eğitim sistemi kuruyor olmaları gelecek adına kaygıları arttırmaktadır. Alınan çalışma izni sayılarının çok düşük olmasına karşın, Suriyelilerin açtığı yirmi binin üzerindeki şirket sayısı ise ayrıca düşündürücüdür.

Rasyonel olarak baktığımızda ekonomiye katkı sağlayacak alanlarda Suriyeli sığınmacılar sağlıklı bir üretime geçirilmelidir. Türkiye'nin bugünü ve gelecek nesilleri düşünülerek sığınmacı politikası, politika yapıcılar tarafından gözden geçirilmelidir. Bu konuda rasyonel politikalar üretilerek hızlıca uygulamaya konulmalı ve Suriyeli sığınmacıların ülkelere dönmelerini teşvik edecek çalışmalara ağırlık verilmelidir. Bu durum, her iki toplumun gelecekte bir şekilde aynı coğrafyada yaşayacak olmaları nedeniyle büyük önem arz etmektedir. Sadece Suriyelilerin değil ülkemizde bulunan diğer tüm yabancıların uluslararası hukukun izin verdiği standartlarda gerek çalışma hayatı gerekse gündelik hayatta olmaları gerekmektedir. Gerekli önlemler alındığında, rasyonel politikalar izlendiğinde Türkiye'deki yabancıların çalışma hayatına ve sosyal güvenlik sistemine olan etkileri geliştirilebilecektir.

Kaynakça

- AFAD (2024a). Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri – Kardeş Topraklardaki Misafirlik (2014, s.C1).
https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17932/xfiles/webformatisuriyedeturkiyeyenufushareketleri_1_.pdf (Erişim Tarihi: Haziran 2024)
- AFAD (2024b). Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında 2016. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25332/xfiles/13a-Suriyeli_Misafirlerimiz_Kardes_Topraklarinda_2016_Turkce_.pdf (Erişim Tarihi: Haziran 2024).

- Akar Vural, R. (2022). Mülteci Çocukların Okullaşma Sürecinde Bir Araç Olarak Sosyal Reçeteleme, Sanatlar ve Drama, s. 366-371. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Aksakal, İ. (Ed.) (2022). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar: Türk Toplumsal Yapısı ve Ulus Devlet Politikasına Etkisi. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sonbahar 2022, (30), 671-690.
- Alagöz, M. (2020). 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü - Geçici Korunan Suriyelilerin Türk Ekonomisine Etkileri (Özel Rapor) <https://21yyte.org/tr/ozel-raporlar/gecici-korunan-suriyelilerin-turk-ekonomisine-etkileri> (Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2024).
- Alay, F. (2022). Türkiye’de Sağlık Hizmet Sunumunda Suriyeli Sığınmacıların Yol Açtığı Bölgelerarası Dengesizliğin Analizi. T.C. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Balun, B. Kurter, O. ve Dinçay İ. H. (2023). Göç Yönetimi ve Göçlerin Türkiye'deki Sosyoekonomik Yaşama Etkilerine İlişkin Akademisyen Görüşleri, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 58(1), 877-900.
- BM (2024a). BM - UNHCR-Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği - Türkiye (2022). 3RP Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı Türkiye Ülke Bölümü 2023-2025 https://www.3rpsyriacrisis.org/wp-content/uploads/2023/03/3RP-2023-2025-Turkiye-Country-Chapter_TR.pdf (Erişim Tarihi: 10 Mart 2024).
- BM (2024b). BM - UNHCR-Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği - Türkiye (2021). 3RP Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı Türkiye Ülke Bölümü 2021-2022 https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-10/HDR22%20insani%20gelisme%20ozet_11%20Ekim.pdf. (Erişim Tarihi: 10 Mart 2024).
- BM (2024c). BM - UNHCR-Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği - Türkiye (2024). “UNHCR, zorla yerinden edilmelerdeki artış karşısında kayıtsız ve eylemsiz kalma konusunda uyarıda bulunuyor 13 Jun 2024” <https://www.unhcr.org/tr/42721-unhcr-warns-against-apaty-and-inaction-amid-spike-in-forced-displacement.html>. (Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024).
- BM (2024d). BM – UNHCR (2022). Türkiye’de Geçici Koruma Altında Olan Çocuklara Yönelik Eğitim Müdahalesinin Belgelendirilmesi Nihai Rapor, Eylül – 2022.

- BM (2024e). BM-UNICEF Türkiye (2024). Şartlı Eğitim Yardımı Programı (Ş.E.Y). Şartlı Eğitim Yardımı Programının Suriyeli ve Diğer Mültecilere Yaygınlaştırılması. (Erişim Tarihi: Ağustos 2024).
- BM (2024f). BM-ILO Uluslararası Çalışma Örgütü – Türkiye (2024)
- Bozkır Serdar, A. (2020). Sosyal Politika,1. Bölüm; Sosyal Politika Kavramı, A.Tokol, Y. Alper, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 11. Baskı.
- Caro, L.P. (2020). Türk İş Piyasasında Suriyeli Mülteciler – ILO Türkiye Ofisi 09 Şubat2020.https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@ilo-ankara/documents/publication/wcms_739463.pdf. (Erişim Tarihi: Haziran 2024)
- Ciğerci, İ. ve R.T. Eğmir (2022), “Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Uyruklu Kişilerin Türk Vergi Sistemine Uyumu: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması”, Sosyo ekonomi,30(54),257-268.
- Çataklı, İ. ve Taşdoğan, C. (2024). Suriyeli Göçü ve Türkiye'nin Sığınmacılara Yönelik Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 26/1 (2024) 233-260 E-ISSN 2667-405X
- Çelik, F. (2022). Uluslararası Göç Ve Ulus aşırılığın Geleceği: Göçmen Dövizleri Üzerinden Bir İnceleme, s.319-330. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı Yayınları,19. Yüzyıldan Günümüze Türkiye'ye Yapılan Göçler, Göçmenlik Ve Sosyal Uyum. Editör: Zehra ASLAN Ankara, 2022, ISBN: 978-975-17-5359-5 Yayın No: 531.
- ÇSGB, (2024). Çalışma Genel Müdürlüğü (ÇGM), Çalışma İstatistikleri Daire Başkanlığı Şubat 2024 Çalışma Hayatı İstatistikleri Aylık E-Bülteni. <https://www.cs.gb.gov.tr/media/95677/calisma-hayati-istatistikleri-aylik-e-bulten-agustos-2024.pdf> (Erişim Tarihi: 04 Eylül 2024)
- Doğan ve Sertkaya Doğan (2022). Türkiye'nin Jeopolitiği. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi <https://doi.org/10.33712/mana.1159064>.
- Durgun, S. ve Taş, İ. E. (2022). Demografik Özelliklerin Suriyeli Sığınmacılara Bakış Açısına Yansıması: Türkiye Özelinde Karşılaştırmalı Bir Analiz. Araştırma Makalesi DOI:0.47147 /ksuiibf.1202304

- Erdoğan, M. M. (2019). Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler. <https://www.kas.de/documents/283907/7339115/T%C3%BCrkiye%27deki+Suriyeliler> (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2024)
- Erdoğan, M.M. (2020). Suriyeliler Barometresi 2019 – Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi, Orion Kitabevi, Temmuz-2020. <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/09/SB2019-TR-04092020.pdf>. (Erişim Tarihi 2023).
- Erdoğan, M. M. (2021). Suriyeliler Barometresi-SB-2020 “Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi”. Eğiten Kitap Yayıncılık Org. Tic. Ltd. Şti. <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/03/SB-2020-turkce-son.pdf>. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2024)
- Erdoğan, M. M. (2022). Suriyeliler Barometresi-SB-2021 “Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2023/01/SB-2021-TR-MME-FINAL-19-Ocak-2023.pdf>
- Ermumcu, S. (2013). Sığınmacıların ve Mültecilerin Sosyal Güvenlik Hakkı. Çalışma İlişkileri Dergisi, Temmuz 2013, 4(2), ss.58-76.
- FES-FRIEDRICH EBERT STIFTUNG (2024). Seçilmiş Sosyo-Ekonomik Göstergeler 2024-2 Tüketici Borçlanması, Sosyal Güvenlik Harcamaları, Kadın İstihdamı Haziran 2024. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/tuerkei/21329.pdf>. (Erişim Tarihi: 04 Eylül 2024).
- Gençler, A. (2020). Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik yaşama etkileri: Fayda maliyet ekseninde bir bakış. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi,78: 111-145. <https://doi.org/10.26650/jspc.2019.78.0036>
- GİB (2024a) : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Geçici Koruma. <https://www.goc.gov.tr/yabancilar-ve-uluslararasi-koruma-kanununda-gecici-koruma>.
- GİB (2024b) <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> (Erişim Tarihi: 01 Eylül 2024)
- GİB (2024c) İltica ve Göç Mevzuatı (2005). Ankara Şubat 2005. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Kitaplar/iltica_goc_mevzuati.pdf. (Erişim Tarihi: Haziran 2024)
- GİB (2024d) <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Erişim Tarihi; 26 Ağustos 2024)

- Göç İşleri Genel Müdürlüğü (2017). 2016 Türkiye Göç Raporu. T.C.İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Genel Müdürlüğü Yayınları Yayın No:40 Nisan 2017. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf.
- Gül, İ. (2021). Suriyelilere Yapılan Yardımlar ve Kamusal Hizmetlerin Etkinliği. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi Yıl: 2021,4 (1), ss.194-211. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mana/issue/62171/876959>. (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2024).
- Gülerce, R. ve Nur Bayram, M. (2023). Ukrayna'dan Avrupa'ya Kitleli Göçte Avrupa Birliği'nin Sığınma Politikalarının İnsan Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi (Araştırma Makalesi). Göç Araştırmaları Dergisi, 9(1) Ocak-Haziran 2023 ss.77-104 (Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024).
- Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği (2022). Göç Politikaları: Türkiye'deki Mülteciler ve 2023 Seçimleri. Yazar; Merve Tahiroğlu, 20 Eylül 2022. <https://tr.boell.org/tr/2022/09/20/goc-politikalari-turkiyedeki-multeciler-ve-2023-secimleri> (Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2024).
- ILO (2024). Türkiye İşgücü Piyasasında Suriyeliler. <https://www.ilo.org/tr/media/80406/download> (Erişim Tarihi: 4 Eylül 2024)
- İşığışok, Ö.ve Kariman, S. (2022). Afganistan'da Yaşanan Göç Hareketleri Ve Türkiye'deki Afganların Durumunun İncelenmesi. Uluslararası Kriz Ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, Aralık 2022, 6(2),455-486.
- İHD – İnsan Hakları Derneği (2013). Yok Sayılanlar; Kamp Dışında Yaşayan Suriye'den Gelen Sığınmacılar – İstanbul Örneği. <https://www.ihd.org.tr/images/pdf/2013/YokSayilanlar.pdf> Yayınlanma Tarihi 30. 10. 2013. (Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024).
- İMRA – International Migration and Refugee Association (2020). Türkiye'de Göçmenlere Yönelik Sosyal Yardım Uygulamaları. <http://www.imra.org/sosyal-yardim-bilgi-notu.pdf>. (Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024)
- İstanbul Barosu (2018). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 70. Yılı. İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi 2018. <https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=13994veDesc=%C4%B0nsan-Haklar%C4%B1-Evrensel-Bildirgesi%E2%80%99nin-70.-Y%C4%B1%C4%B1>. (Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024)

- İstanbul Planlama Ajansı (2024). Göç İstatistikleri – Düzensiz Göç. <https://ipa.istanbul/yayinlarimiz/genel/goc-istatistikleri-duzensiz-goc/#:~:text=2014%20y%C4%B1%C4%B1%20ile%202024%20y%C4%B1%C4%B1%20A%C4%9Fustos%20ay%C4%B1%20aras%C4%B1nda%20yakalanan%20d%C3%BCzensiz,Suriye%20uyruklu%20g%C3%B6%C3%A7menler%20takip%20etmektedir.> (Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024).
- İşcan, İ.H. ve Çakır, M. (2019). Türkiye’deki Sığınmacı Ve Mültecilerin Türk İşgücü Piyasasına Etkisi: Bir Saha Araştırması. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi 19(43) Tarih: Nisan - Haziran 2019 ISSN: 2148-9424
- Karadeniz, O. (2023). Türkiye İşgücü Piyasasında Geçici Koruma Sağlanan Suriyelilerin Sosyal Güvenlik Durumu ve Kayıtlı İstihdama Geçiş İçin Öneriler. ILO Uluslararası Çalışma Örgütü- İlk basım 2023.
- Karasu, M.A. (2018). Türkiye’ye Yönelik Dış Göçler, Suriyeli Sığınmacı Göçü ve Etkileri PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi 2018, 14(1), ss.21-41
- Kayaoğlu, A. (2023). Geçicilikten Kalıcı Misafirlige: Zorunlu Göçün 10. Yılında Türkiye’deki Suriyeli Nüfusun Sosyo-Demografik Tahlili (Araştırma Makalesi). IJHM- İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi 2023;3 (2): ss.106-133
- Kaya, İ., Eren Y., E. (2014). SETA Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu, Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri. https://file.setav.org/Files/Pdf/20151230134459_turkiyedeki-suriyelilerin-hukuki-durumu-. (Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2024)
- Kırdar, M. (2023). Suriyelilerin Olumlu Ve Olumsuz Sosyoekonomik Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. Betam – Araştırma Notu 23/266,9 Ocak 2023.
- Korkusuz, M. R. ve Uğur, S. (2022). Sosyal Güvenlik Hukuku, Ekin Basım Yayın Dağıtım 2022.
- Mülteciler Derneği (2024a). <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/#:~:text=%C3%9Cikimizde%203%20milyon%2099%20bin,kal%C4%B1%C5%9F%20hakk%C4%B1%20bulunan%20yabanc%C4%B1%20bulunmaktad%C4%B1r.> (Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024)
- Mülteciler Derneği (2024b). <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-haziran-2024/> (Erişim Tarihi: 1 Eylül 2024).

- Mülteciler Derneği (2024c). <https://mülteciler.org.tr/turkiye-sartli-egitim-yardimi-programi/> (Erişim Tarihi: 1 Eylül 2024).
- Mülteciler Derneği (2024d). <https://mülteciler.org.tr/tamamlayici-sosyal-uyum-yardimi-t-suy-programi/> (Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2024).
- MHM-Mülteci Hakları Merkezi (2017). Suriye’de Gelen Sığınmacılar İçin Türkiye’de Geçici Koruma. <https://www.mhd.org.tr/images/yayinlar/MHM-1.pdf> (Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2024).
- Nurdoğan, A. K. ve Öztürk, M. (2018). Geçici Koruma Statüsü İle Türkiye’de Bulunan Suriyelilerin Vatandaşlık Hakkı. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.2018, 23(3), s.1163-1172.
- Ökmen, M. (2022) Türkiye’de Suriyeli Mülteci Göçünün İl Düzeyinde Büyüme Üzerindeki Etkisi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Önder Y. N. ve Karataş, M. (2022). Türk sosyal güvenlik sisteminin finansal sorunları ve çözüm önerileri. HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi,11(30),128-152.
- Sarp, Ç. (2022). 21. Yüzyıl’da Orta Doğu’dan Türkiye’ye Göçün Etkileri: Riskler Ve Fırsatlar, s. 269-293. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı Yayınları,19. Yüzyıldan Günümüze Türkiye’ye Yapılan Göçler, Göçmenlik Ve Sosyal Uyum, Editör: Zehra ASLAN Ankara, 2022, ISBN: 978-975-17-5359-5 Yayın No: 531.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı (2023). İnsani Yardımda Türkiye Modeli (2023). Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, I. Baskı, İstanbul –2023,ISBN:978-625-7377-71-3. <https://www.yuzuncuyil.gov.tr/files/yayinlar/insani-yardimda-turkiye-modeli.pdf> (Erişim Tarihi 01 Eylül 2024).
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2023). Bakanlığımızın Son 180 Günlük Çalışmalarına İlişkin Basın Toplantısı Gerçekleştirildi, <https://www.icisleri.gov.tr/bakanligimizin-son-180-gunluk-calismalarina-iliskin-basin-toplantisi-gerceklestirildi>. (Erişim Tarihi: Mayıs 2024).
- TÜİÇ AKADEMİ (2022). Arap Baharı’nın Göç Üzerindeki Etkisi. Yazar: Editör,28 Nisan 2022. <https://www.tuicakademi.org/arap-baharinin-goc-uzerindeki-etkisi> (Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2024)

- TÜİK, (2024a). 2023 yılı Uluslararası Göç İstatistikleri – 19 Temmuz 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2023-53544> (Yayım Tarihi:19 Temmuz 2024, Saati:10.00, Sayısı:53544) (Erişim Tarihi: 26 Temmuz 2024).
- TÜİK (2024b) Uluslararası Göç İstatistikleri 2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2022-49457> (Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024).
- TÜİK (2024c). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684> (Erişim Tarihi:2024).
- TÜİK (2024d) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=National-Education-Statistics-2022-49756#:~:text=Okuma%20yazma%20bilen%20oran%C4%B1%20%97,99%2C3'e%20y%C3%BCkseldi>. (Erişim Tarihi 1 Eylül 2024).
- TÜİK (2024e). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-%20%20%20%20%20Statistics-June-2024-53512> (Yayım Tarihi: 10 Haziran 2024; Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024).
- UNICEF (2024). <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/t%C3%BCrkiyede-ge%C3%A7ici-koruma-alt%C4%B1nda-olan-suriyeli-%C3%A7ocuklara-y%C3%B6nelik-e%C4%9Fitim-m%C3%BCdahalesi-raporu>. (Erişim Tarihi: Haziran 2024).
- UNICEF (2024). <https://www.unicef.org/turkiye/sartli-egitim-yardimi-programi-sey#:~:text=%C3%87ocuk%20koruma%20bile%C5%9Feni%20kapsam%C4%B1nda%20ise,ailelerine%20%C3%A7ocuk%20koruma%20hizmetleri%20sa%C4%9Flan%C4%B1r>.
- Yenihan, B. (2017) Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Güvenlik: Dünya’da ve Türkiye’de Gelişimi Üzerine Bir İnceleme. Yönetim Bilimleri Dergisi/Journal of Administrative Sciences 15(30), ss. / pp.:177-196.
- Yuvalı, E. (2020). Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Güvenlik Kavramı. Dergi Park Akademik, Cilt:6 Sayı:11 Yıl:2020. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/isvehayat/issue/57736/823544> (Erişim Tarihi: 4 Eylül 2024).

Etik Beyanı: Yazarlar, bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan etmektedirler. Bilimsel etik konuları ile ilgili aksi bir durumun tespiti halinde tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına ait olup, Çankırı Karatekin

Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır.

Effects of Foreigners in Türkiye on Working Life and Social Security System

Extended Abstract

1. Introduction

Generally speaking, human history began with migrations. Expansionist migrations done by humans to find fertile lands to feed their increasing population due to their natural proliferation have now been replaced by "forced" migrations due to wars, civil conflicts, poverty, disasters, climate change, etc.

As in all parts of the world, foreigners influence working life in Türkiye. The changes that foreigners create in the demographic structure cause both limited and large effects. Türkiye's demographic structure is affected by factors such as urbanization, technological changes, economic conditions, internal and external migration, etc. Migration, which affects the birth and death statistics that demonstrate the natural changes in the population, also make changes in social state policies

2. Method

Although it is possible to talk about various ethnic elements regarding foreigners in Türkiye, it is necessary to focus on Syrian foreigners, who constitute the main subject of our study and are more concerned with social security in terms of quantity and quality. Foreigners who are in Türkiye for various reasons (obtained citizenship, live illegally, come temporarily, etc.) make changes in the demographic structure.

Foreigners, whose numbers have increased enough to change the demographic structure, are also changing the policies of the social state on working life and the social security system. In this study, which discusses these changes, evaluations are made especially on Syrians. High unemployment rates and low labor force participation rates require more comprehensive studies on foreigners. The responsibilities undertaken by the state for foreigners affect the sustainability of the social security system in a negative way. Being economically strong is also related to the tax system. In this context, social policy legislation must also be well prepared.

3. Results and Discussion

The demographic structure in Türkiye, which changes with the ethnic and belief-based immigration of foreigners, affects social policies the most. In this context, the changing demographic structure has serious effects on social security. In terms of the sustainability of the system, there is a need to identify the problems related to the income and expense actuary of the social security system arising from foreigners and to propose rational solutions.

Foreigners from the Syrian Arab Republic and other countries have been given the status of "Refugees Under Temporary Protection". Special arrangements have been made for these groups and they have been allowed to benefit from Social Policy practices that will provide sufficient benefits as long as they stay in Türkiye.

There was uncertainty about the status of Syrian refugees during the first two years of their admission to Türkiye. The continuation of migration flows has made it difficult to register them. Additionally, their residence procedures and participation in employment could not be effectively monitored. With the enactment of the legislation, refugees began to enter registered employment with work permits, albeit at very low rates. Today, the majority of them work unregistered in

informal sectors and continue to benefit from social assistance by remaining in unregistered employment.

Despite all the negativities, Turkish people and Syrian refugees maintain a relatively "conflict-free" relationship, which has been effective in Syrian refugees participating in employment to earn their living, even if unregistered. Syrian refugees under temporary protection participate in the Turkish labor market as workers, daily wage earners, self-employed workers, and employers. Due to the fact that the majority of them are unskilled and uneducated, they work in jobs that are low-wage, insecure, and generally not demanded by the local people.

In 2019, the Transition to Registered Employment Program was implemented to ensure the transition of Turkish employees and Syrian temporary refugees to registered employment. The program is carried out in cooperation with the ILO Office for Türkiye, the General Directorate of the International Labor Force and the Social Security Institution. At the same time, the vocational training program carried out by the Turkish Employment Agency plans and carries out both vocational training and on-the-job training of employees.

4. Conclusion

The aid given to foreigners, specifically Syrians, directly or indirectly creates a great burden on the social security budget. This situation causes future concerns about the sustainability of social security. For this reason, it is of great importance that all foreigners in our country, especially Syrians, are quickly registered and moved to a position of generating premium and tax income for the Turkish State.

In this study, which includes a literature review and data analysis, the impact of foreigners, especially Syrian foreigners, on Turkish working life and social security policies is examined. By using the official data, employment problems seen in working life are discussed. In this context, it is recommended to register foreigners entering the country and prevent their unregistered employment by taking advantage of technological opportunities, and solutions are offered for the problems that may be encountered regarding foreigners.